

Syncellum et Theophanem, scripsit. — Eginhardus se ignorare profiteatur quæ ad nativitatem et infantiam Caroli Magni pertinebant, eaque proinde silentio premit; Pippini autem elevationem ad thronum, quæ ob oculos omnium contigerat, et quam omnium linguæ celebrabant, recitat, ejusque causas juxta historiæ leges narrat. Quæ de cultu Merovingorum refert, incessisse crine profuso, et *barba submissa* (non *promissa* ut Natalis perverlit: hoc est barbam prolixiâ nutrire, quod iis qui vigesimum aut vigesimum quartum annum decesserant haud convenit; illud est barbam non radere, sed succrescentes mento pilos intonsos deferre), satis confirmant sigilla Merovingorum, quæ repræsentant eorum vultum visû horridum, tum apud Mabillonium, l. v de Re diplom., tum apud Joan. Heineccium, lib. de Sigillis Vet. Germ. Eisdem Merovingos possessione et proventu unius villæ contentos fuisse non improbant donationes magnificæ ecclesiis et mona-

A steriis factæ, quæ quidem eorum nomine, sed majorum domus auctoritate, fiebant, quibus regni et regalium administratio curæ fuerit. Childerici detonsio, et in monasterium ablegatio, absolutioque Pippini a juramento, Stephano papæ a scriptoribus tribuuntur, qui in Galliis existens ea coram agere potuit quibus Zacharias absens consulere satis non potuerat. Falsum autem est in Vita Stephani III Anastasium scribere Childericum sub adventum Stephani in Galliis obiisse, ut Natalis affirmat. Denique nullus auctor scribit fuisse morem Francorum a Romano pontifice suos reges postulare; sed in eorum articulo, ubi de transferendo regno ab una regum stirpe ad aliam agebatur, opportunum visum esse Francis consilium a Romano pontifice petere, ut ejus auctoritate quod meditabantur exsequi possent; eaque obtenta, juxta gentis morem, scuto Pippinum impositum super se regem constituuisse. BALDINUS.

SANCTI ZACHARIÆ

ROMANI PONTIFICIS

EPISTOLÆ ET DECRETA.

(Mansi, Conc. Coll. tom. XII.)

EPISTOLA PRIMA.

BONIFACII ARCHIEPISCOPI AD ZACHARIAM PAPAM.

Constitemur, Domine pater, quia postquam, etc.
(*Vide sup. S. Bonifacii ep. 49.*)

• EPISTOLA II.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Respondet ad singula capita epistolæ præcedentis:

- I. *Probari sibi episcopatus in Germania institutos.*
- II. *Item ut synodus in Franciæ regno celebretur.*
- III. *Interim ut fornicarios et sanguinarios sacerdotum fungi non permittat.*
- IV. *Ut sibi successorem, nisi instante morte, non designet.*
- V. *Non credendum illi qui sibi incestas nuptias concessas fuisse aiebat.*
- VI. *Paganicos ritus, qui Romæ erant, interdictos in posterum fuisse.*
- VII. *Fides ne habeatur sacerdotibus illis, qui sibi a sede apostolica indultum jactabant.*

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio episcopo Zacharias servorum Dei.

Susceptis sanctissimæ fraternitatis tuæ litteris per Deneardum religiosum presbyterum tuum, quia sospitem te, ut semper cupimus, esse cognovimus, omnipotenti ac misericordissimo Deo nostro magnas

• Ille litteræ ante synodum Germanicam sine dubio datæ: cum ea nondum celebrata Bonifacius Zachariam consuluerit, hinc prædictæ synodi convocationem non solum permiserit, sed etiam præceperit. Et tamen synodus illa incerto loco in Germania habita, his verbis in omnibus editionibus inchoatur:

Ego Carlomannus, dux et princeps Francorum, anno ab incarnatione Domini 742, videlicet Kalendas Maii. Quare errorem vel in numeros in epistola expressos, vel in synodo memoratos irrepisse necesse est. At certum existimo synodum coactam die in ea enuntiata, litterasque Zachariæ duobus circiter antea mensibus Romæ scriptas esse, ideoque errorem ir-

B retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis prosperari dignatur. Magnam enim in cordibus nostris infundis lætitiâ, quoties nobis sanctitatis tuæ scripta mittuntur, quando reperimus quæ ad salutem respiciant animarum: dum quotidie in gremio sanctæ matris Ecclesiæ per tuam prædicationem novi populi adduntur.

I. Ubi et tres episcopos per loca singula secundum seriem syllabarum tuarum te ordinasse cognovimus, qui eidem populo, quem sibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est, præesse debeant, et petisti ut per auctoritatem nostræ sedis episcopales ibidem sedes firmentur. Sed tua sancta fraternitas mature pertractet, et subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse probantur, ut episcopos habere mereantur. Meministi enim, clarissime, quid in sacris canonibus præcipimur observare, ut minime in villulas, vel in modicas civitates episcopos ordinemus, ne vilescat nomen episcopi. Sed nos tuis sincerissimis atque a nobis dilectis syllabis provocati, quæ poposcisti absque mora concedi patimur, et statuimus per apostolicam auctoritatem episcopales

repsisse tam in annos Constantini quam in indictionem ac mensem quibus ea datæ dicuntur. Cum enim Artabasus anno 741, post diem 27 mensis Junii imperator salutatus sit, si Zacharias anno 743 litteras illas ad Bonifacium misisset, non annos Constantini, sed annos Artabardi in iis apposuisset, ut postea in more habuit. Quare in subscriptione ejusdem Zachariæ epistolæ expungendus annus 2 imperii in indictionem Romanam et Labbeanam perperam intrusus, eaque sic restituenda: *data Kalendis Februarii, imperante domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno imperatore anno 22, indictione 10.*

illic esse sedes, quæ per successionem episcopos mereantur, et populis præsent, atque in quibus prædicationis verbum subjectis insinuatur: id est, in castello quod dicitur Wirtzburg, et alterum in oppido quod nominatur Buraburg, tertium in loco qui dicitur Erphesfurt: ita ut nulli post hæc liceat cuiquam hæc quæ a nobis sancita sunt quoquo modo violare, quæ auctoritate beati Petri apostoli firmas esse decrevimus.

II. De eo autem quod nobis intimasti, quod te Carlomannus filius noster ad se rogavit accedere, ut in urbe regni Francorum, in sua ditione sive potestate constituta, synodum celebrare debeas, eo quod omnis ecclesiastica regula sive disciplina ab eadem provincia funditus est abolita, quod nimis mœrendum est, quod per spatia temporum ibidem synodus sacerdotum minime celebrata sit; et hoc libenter concedimus, et fieri præcipimus. Neque enim quid sit sacerdotium, neque quid fiat ab eis qui se sacerdotes nominant, cognoscitur.

III. Sed dum, iuvante Deo, quæ a præfato filio nostro promissa sunt ad effectum perducta fuerint, tuæque fraternitas in memorato concilio consederit cum eodem excellentissimo viro, si quos repererit episcopos, presbyteros, aut diaconos, contra canones vel statuta patrum excessisse, id est, si in adulterio vel fornicatione inventi fuerint, vel si plures uxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum sive paganorum effuderunt, ^a vel etiam aliis capitulum canonum obviasse eos reperit tua sanctitas, nulla ratione apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, et pejores ac deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimonii abstinent, neque ab hominum sanguinis effusione manus servant innoxias. Quales se esse sacerdotes existiment, aut quid inde sentiant, dicente Deo: *Sacerdotes mei semel nubant (Levit. xxi)*. Et Apostolus: *Unius uxoris virum, (I Tim. iii)* etc. Et hoc ante susceptum sacerdotium uti licitum est. Nam a die suscepti sacerdotii etiam ab ipso proprie conjugio prohibendi sunt. Quomodo sacerdotio fungi desiderant, qui talibus scelocibus involuti esse monstrantur, ut neque sæculares fideles his facinoribus obvolutos optemus? Quomodo non pertimescunt divina mysteria contingere? aut quomodo ad orandum pro peccatis accedere præsumunt, dum sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptiis præcipiunt? Isti enim e contrario non solum post susceptum sacerdotium se abstinere ab una uxore nolunt, imo luxuria obvoluti pejora sæcularium scelera committunt, ut plures uxores habere præsumant, quibus neque unam concessum est post susceptum ministerium attricare. Sed ista parvipendentes, atque Deum ad iracundiam provocantes, inajora committunt facinora, dum propriis manibus Christianos atque paganos homines

^a Baronius legit: *vel etiam aliis capitalibus vitiis, quibus canones obviasse reperit tua sanctitas.* HARV.

necant. Et fit, ut quibus in remissionem peccatorum debuerunt lavacrum regenerationis impendere, atque Christi sacramenta donare, ne in æternum perirent, eorumdem sacrilegis manibus ipsi extinguantur. Quis enim sapiens habens cor eos æstimet sacerdotes, qui neque a fornicationibus abstinent, neque ab effusione sanguinum manus servant innoxias? Quisve eorum sacrificiis Deum credit esse placatum, dicente Propheta: *Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus (Psal. v)*? Isti namque, ut præmissi, ne sacerdotio fungantur, neque divina contingant mysteria, commonemus. Quidquid vero aliud, ut dictum est, eos contra ecclesiasticam regulam excessisse repereris, canones sive instituta patrum præ manibus habeto, et juxta quod in eis edoctus fueris discerno.

IV. De eo autem quod tibi successorem constitui velle dixisti, ut te vivente in loco tuo eligatur episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta patrum esse monstratur. Sed volumus ut tibi ministret, et sit in Evangelio Christi adjutor, dicente apostolo: *Si quis bene ministraverit, bonum sibi gradum acquirat (I Tim. iii)*. Nimis enim reprehensibile esse manifestum est, ut te vivente tibi alium substituamus. Sed hoc commonemus, ut quandiu te divina jusserit clementia superesse, sine intermissione ores ut tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, et populum, quem ad suam gratiam per tuæ sanctitatis industriam vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat, atque ad viam vitæ elaboret perducere. Nam quomodo hæc quæ poposcisti, ^b si et voverimus, concedere possumus, dum nos fragiles homines existentes, et sub conditione mortis constituti, ignorantes quid superventura dies pariat, non valeamus investigare, quis de nobis prior de præsentis sæculo migret? Sin autem et eundem divina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum esse cognoveris, et in tua voluntate fuerit definitum, ea hora qua te præsentis sæculo migraturum cognoveris, præsentibus cunctis tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.

V. De illo namque qui viduam avunculi sui, quæ et ipsa fuit uxor consobrini sui, et sacrum velamen habere monstrata est, et a beatæ memoriæ prædecessore nostro sibi licentiam concessam esse divulgavit, ut eam in pernicioso matrimonio assumere debuisset, absit ut hoc prædecessor noster ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse patrum sive canonum institutis inveniuntur. Ergo admonero, hortari, increpare eos, frater, ne cesses, quatenus a tali sceleresti recedant matrimonio, ut non in æternum pereant. Reminiscentur enim se Christi sanguine redemptos esse, et non sponte se contradant (nisi ab

^b Baron.: *Si etiam voverimus.* HARV.

ipso recesserint incesto matrimonio) diaboli potestati : sed magis ipsi Deo, et Christo Filio ejus, et Spiritui sancto, in cujus nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Elabora namque, sanctissime frater, in eis, quia scriptum cognoscis : *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et suorum operit multitudinem peccatorum.* (Jac. iii). Nam et nos pro hoc commonitoria scripta direximus.

VI. De Kalendis vero Januariis, vel cæteris auguriis, vel phylacteriis, et incantationibus, vel aliis diversis observationibus, quæ gentili more observari dixisti apud beatum Petrum apostolum; vel in urbe Roma; hoc et nobis et omnibus Christianis detestabile et perniciosum esse judicamus, dicente Deo : *Non augurabimini nec observabitis somnia* (Levit. xix). Et iterum : *Non est augurium in Israel, nec observatio in domo Jacob* (Num. xxiii). Ita et a nobis cavendum esse censemus, ut nullis auguriis vel observationibus attendamus, quia omnia hæc abscissa esse a Patribus sumus edocti. Et quia per instigationem diaboli iterum pullulabant, a die qua nos jussit divina clementia (quanquam immeriti existamus) apostoli vicem gerere, illico omnia hæc amputavimus. Pari eteum modo volumus tuam sanctitatem populis sibi subditis prædicare, atque ad viam æternæ perducere vitæ. Nam et sanctæ recordationis prædecessoris atque nutritoris nostri domni Gregorii papæ constitutione omnia hæc pie ac fideliter amputata sunt, et alia diversa quamplura, quæ diabolo suggerente pullulabant in Christi ovile : cujus instar pro illius populi salute dirigere maturavimus.

VII. Nam et de sacerdotibus illis qui falsa opinantur, qui etiam adulteri et fornicatores probantur, et sibi ab apostolica sede indultum esse testantur, et e contrario licentiam sibi prædicationis concessam esse; hoc nulla ratione credat tua sancta fraternitas; sed similiter in eis canonicam exercere [F. exerce] vindictam, quemadmodum de his de quibus superius a nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere volumus, præterquam quæ sæcri præcipiunt canones, vel etiam ab hac apostolica sede instructus esse dignosceris. Secundum tuæ namque sanctitatis petitionem, et tribus episcopis tuis singulas confirmationis epi-

* Zacharias eodem die, quo ad Bonifacium, scripsit et ad novarum sedium episcopos ab eo institutos, ad Burchardum scilicet episcopum Wirtzburgensem, ad Wittam episcopum Buraburgensem, et ad Adhalarium episcopum Erphesfurdensem. Inter epistolas Bonifacianas episcopis Wittæ et Burchardo epistolæ 131 et 133 inscribuntur. In editione Serarii prior præfert hunc titulum : *Dilectissimis nobis Wittanæ sanctæ Ecclesiæ Barbarenæ Zacharias papa.* Inter epistolas Zachariæ hæc secundum locum obtinet, et a Biniio publicata est cum hoc titulo : *Dilectissimo nobis Wittæ sanctæ Ecclesiæ Barbarenæ Zacharias papa.* Sirmiondus, cum episcopum Ecclesiæ Wirtzburgensi non Wittam, sed Burchardum præpositum fuisse sciret, eandem secundam epistolam hac inscriptione donavit, et posuit eum Labbeus in editione Conciliorum; *Dilectissimo nobis Burchardo sanctæ Ecclesiæ Wirtzburgensis episcopo Zacharias papa.* Verum, ut inquit Coinius, an. 742, n. 19, inter epistolas Bonifacianas insertas alia Wittæ, alia Burchardo inscribitur; Wittæ epist. 173, his verbis : *Dilectissimo nobis Bur-*

stolas misimus, quas per tuæ sanctitatis manus eis largiri volumus : et Carlomanno filio nostro alia scripta direximus, ut quæ tibi promisisti adimplere festinet, atque adminicula præstet. Sed hæc, frater charissime, de omnibus superius comprehensis capitulis, ut Dominus donavit, respondimus ad amputanda omnia diabolicæ fraudis scandala. Tua vero sancta fraternitas, si quid de cætero evenerit, ut sacri docent canones, studeat emendare in plebibus sibi a Deo commissis. Non enim aliud nobis convenit prædicare, præter quod a sanctis Patribus sumus edocti. Si vero novi aliquid inimici astutia agente acciderit, quod tua sancta fraternitas minime per canonum instituta discernere possit, hoc nobis non pigeat te insinuare, quatenus Deo juvante quæcunque ad emendationem novæ plebis esse possunt, tibi absque tarditate respondere maturemus. Cognoscat enim, frater charissime, tua sancta fraternitas, ita dilectionem tuam nos habere in nostris præcordiis, ut te præsentialiter videre quotidie desideremus, et ita te in nostro consortio habeamus, ut certe ministrum Dei, et dispensatorem Ecclesiarum Christi. De cætero namque confortare in Domino, frater charissime, et esto robustus, et elabora in opus, ad quod te divina voluit vocare clementia. Magna enim te spes remunerationis expectat, quam promissit Deus diligentibus se. Et nos licet peccatores existamus, tamen Dei nostri non cessamus absque intermissione immensam exorare clementiam, ut qui cœpit in vobis perficiat opus bonum usque adhuc. Et beatus apostolorum princeps C Petrus cooperetur tibi in omnibus bonis, quæ ei parere desideras. Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater. Data Kalendis Aprilis, imperante domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno imperatore, anno xxiv, imperii ejus anno secundo, indictione 11.

EPISTOLA III.

ZACHARIÆ PAPÆ ^a AD BURCHARDUM EPISCOPUM WIRTZBURGENSEM.

Confirmat ejus sedem episcopalem a Bonifacio archiepiscopo institutam.

^b Dilectissimo nobis Burchardo sanctæ Ecclesiæ Wirtzburgensis episcopo Zacharias papa.

chardo sanctæ Ecclesiæ Wirtzburgensis Zacharias papa. Serarius in notat. 29 ad Vitam S. Bonifacii, pag. 501, secundam Zachariæ epistolam sic inscriptam ait : *Dilectissimo nobis Wittæ sanctæ Ecclesiæ Birsburgensis Zacharias papa.* Et in notis ad eandem epistolam observat primum inscriptionis vocabulum non *dilectissimo*, sed *dilectissimis* in Codice Cæsareo legi, quod epistola tribus episcopis, Burchardo scilicet Wittæ, et Adhalario communis esse videatur. Quæ opinio probabilissima, et earum litterarum exempla tria cum eodem titulo tribus episcopis, singula singulis directa, ut earum tenor indicat. Epistola dicitur *da a Kalendis Aprilis, imperante domino Constantino Magno imperatore, anno vigesimo quarto, imperii ejus anno secundo, indictione undecima.* Verum hæc notæ temporariæ eo modo emendandæ quo in mox relata epistola Zachariæ papæ ad Bonifacium; cum utraque eodem pene tempore data sit. PAGIUS.

^b In Collectione epistolarum summorum Pontificum, legitur : *Dilectissimo nobis Wittæ, sanctæ Ecclesiæ Barbarenæ, Zacharias papa.* HANB.

Domino cooperante et sermonem confirmante, ad dilataendam Christianitatis legem, et orthodoxæ fidei tramitem, ad docendum juxta quod prædicat sancta hæc Romana, cui Deo auctore præsidemus, Ecclesia, innouit nobis sanctissimus ac reverentissimus frater et coepiscopus noster Bonifacius, nuper se discevisse et ordinasse in Germaniæ partibus episcopales sedes, ubi præest vestra dilectio, et provinciam in tres divisisse parochias. Quo cognito, cum magna exultatione extensis ad sidera palmis, illuminatori et datori omnium bonorum Domino Deo, et Salvatori nostro Jesu Christo gratias egimus, qui facit utraque unum. Flagitavit autem a nobis per suas syllabas jam dictus sanctissimus vir, per apostolicam auctoritatem vestras confirmari sedes. Pro quo et nos ardenti animo, et divino iuvamine ac auctoritate beati Petri apostolorum principis, cui data est a Deo et Salvatore nostro Jesu Christo ligandi solvendique potestas peccata hominum in cælo et in terra, confirmamus, atque solidas permanere vestras episcopales sedes sancimus. Interdicentes ipsius principis apostolorum auctoritate omnibus præsentibus et futuris generationibus, ut nullus audeat contra eandem vestram venire ordinationem; quæ dignante Deo ex nostra præceptione in vobis facta est. Et hoc interdicentes, ut nullus audeat, juxta sanctorum canonum traditionem, ex alio episcopatu ibidem translari, aut ordinare episcopum, post vestram de hoc sæculo evocationem, nisi is qui apostolicæ nostræ sedis in illis partibus præsentaverit vicem. Sed nec quisquam alterius parochias invadere, aut Ecclesias subtrahere præsumat. Nam, quod non credimus, si quis ille fuerit, qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentaverit, sciat se æterno Dei iudicio anathematis vinculo esse innodatum. Si quis vero apostolica servaverit præcepta, et normam rectæ et orthodoxæ fidei fuerit assecutus, benedictionis gratiam consequatur. De cætero petimus divinam clementiam, ut confirmet et corroboret hoc quod operatus est Dominus in vobis. Et charitas Dei et pax, atque gratia sit cum spiritu vestro, sanctissimi et dilectissimi nobis. Toto conamine elaborate pro fide Christi, et ad ministerium ejus perficiendum decertate, ut cum egregio apostolo mereamini dicere: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem justus iudex (1 Tim. iv)*. Salutantes vos in Domino valere optamus. Bene valete. Data Kalendis Aprilis, imperante domino Constantino magno imperatore anno xxiv, imperii ejus anno 2, indictione 11.

EPISTOLA IV.

EPISTOLA ZACHARIE PAPÆ AD FRANCOS ET GALLOS.

Laudat illos ob ea quæ in synodo recte fuerant constituta, hortaturque ut Bonifacii monitis obtemperare pergant.

Zacharias papa universis episcopis, presbyteris, diaconibus, abbatibus, cunctis etiam ducibus, comi-

tibus, omnibusque Deum timentibus, per Gallias et Francorum provincias constitutis.

Referente nobis Bonifacio reverentissimo atque sanctissimo fratre nostro episcopo, quod dum synodus aggregata esset in provincia vestra, juxta nostram commonitionem, mediantibus filiis nostris Pippino et Carolomanno principibus vestris, peragente etiam vicem nostram præfato Bonifacio, Dominus inclinasset corda vestra cum principibus vestris in prædicationem ejus, ut omnibus commonitionibus obediretis, et falsos, et schismaticos, et homicidas, et fornicarios, a vobis expelleretis sacerdotes, omnipotenti Deo nostro gratias egimus, et pro vobis incessanter sumus orantes, ut qui cœpit in vobis opus bonum perficiat usque in finem. Obsecro enim vos omnes coram Deo ut ejus commonitionibus firmiter obediatis. Ipsum enim vice nostra in partibus illis ad prædicandum constitutum habemus, et vos Deo propitio ad viam perducatur rectitudinis, et a cunctis facinoribus salvi esse possitis. Habuistis enim, peccatis facientibus, nuncusque falsos et erroneos sacerdotes, unde et cunctæ paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos et sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria dari potest, ubi sacerdotes una hora dominica pertractant mysteria, et Christianis corpus dominicum porrigunt pro suarum animarum redemptione, et postea [Edit: Rom. propter] Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut paganos, quibus Christum prædicare, propriis sacrilegisque manibus necant? Et sit secundum Domini verbum: *Vos estis sal terræ; quod si sal evanuerit, in quo condietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus (Matth. v)*. Et dum hæc ita sint, et tales in vobis fuerint sacerdotes, quomodo victores contra inimicos vestros esse poteritis? Nam si mundos et castos ab omni fornicatione et homicidio liberos habueritis sacerdotes, ut sacri præcipiunt canones, et nostra vice prædicat præfatus Bonifacius frater noster, et ei in omnibus obedientes existiteritis, nulla gens an' vestrum conspectum poterit stare, sed corruent ante faciem vestram omnes paganæ gentes, et eritis victores; insuper et bene agentes vitam æternam possidebitis. Vos autem, fratres charissimi, qui estis veri sacerdotes, vel sub regulari disciplina constituti, sic vosmetipsos exhibete, ut certe ministros Dei, et dispensatores mysteriorum Dei, ut non vituperetur ministerium nostrum, ne fiat in vobis, sicut scriptum est: *Erit sicut populus sic sacerdos (Isai. xxiv)*, et si hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis a Deo expectatur retributio? Sed sic vos corrigite ut veri sacerdotes, et tales sacerdotium perducite, ut et vobis et illis testimonium maneat bonum ab his qui foris sunt; quatenus ab hominibus vobis acquiratis laudem, et Deo mercedis præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eo quod per vos ad Christi rectam fidem perducti multi sunt, innoxios habentes sacer-

notes. Ad synodum tamque omni anno convenite ad pertractandum de unitate Ecclesiæ, ut si quid adversi acciderit, radicitus amputetur, Dei et Ecclesia maneat inconcussa. Bene valete.

• EPISTOLA V.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Mittit pallia pro tribus metropolitans: et de duobus pseudoprophetais in Francia deprehensis.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Legimus in libro Actuum apostolorum Spiritum sanctum apostolis præcepisse: *Separate mihi Barnabam et Paulum in opus quo assumpsi eos (Act. xiii)*, id est, ut prædicationem Christianæ religionis, et ejusdem Spiritus sancti gratiam, mundum illuminarent universum. Quorum illuminatione prædicationis atque doctrinæ Christi præsidio mansit et manet catholica Dei Ecclesiæ præfulgens, horum et beati apostolorum principis Petri illuminata doctrinis: et eorum sequipedem ex inspiratione divina tuam sanctissimam fraternitatem in partibus illis credimus esse destinatum, ut etiam instar eorum idem Spiritus sanctus in eodem te assumpsit opere ad illuminationem gentium illarum. Unde nimis exultamus in Domino, et ejus omnipotentis immensas referimus laudes. Dum vero et series syllabarum tuarum nobis panderetur per singula, multo amplius lætati sumus in Domino, qui tibi suam gratiam ita largiri dignatus est, ut sic duræ gentis corda lenires, quatenus libenti animo inclinarentur ad obediendum fidei, et divinis

* Hæc epistola confirmat Zacharias quæ in synodo Liptinensi acta fuerant. Duo sibi præcipue significata a Bonifacio testatur Romanus pontifex. Primum, quod non unum duntaxat Carolomanum sed ambos simul fratres, Carolomanum et Pippinum, in prædicatione socios et adjuutores expertus sit. Secundo loquitur de tribus metropolitans a Bonifacio suis litteris commendatis, Grimonem ab aliis duobus distinguit, de laratque Grimonem sibi jam notum esse, Abelem vero et Artbertum novissime archiepiscopos institutos. Grimo ante aliquot annos ad archiepiscopatum Rotomagensem evectus fuerat, de quo legendus Anonymus in Actis archiep. Rotomagensium a Mabillonio tom. II Analect. publicatus, qui Gregorio VII pontifice Romano vixit. Abel institutus est archiep. Rhemensis, quam Ecclesiam Milo Trevirensis archiep. pessumdabat, et utrumque archiepiscopatum dilapidabat. Ardebertus, seu Artbertus, constitutus episcopus Senonensis. — Harum litterarum subscriptio magnam patitur difficultatem, et variis modis apud alios auctores effertur. De die conveniunt omnes, qui tamen mendose descriptus est, ut mox demonstrabimus. Conveniunt et de anno 5 Artabadi et Nicephori Augustorum; sed cum uterque mense Novembri anni Ch. 743 folio exturbatus fuerit, et Nicephorus circa Kal. Maias anni Ch. 745 a patre coronatus sit, non dubium quin loco, sed et Nicephoro magno imperatore anno 5, legendum sit, sed et Nicephoro magno imperatore anno 1. Subscriptio itaque hujus epistolæ sic restituenda: *Data 10 Kalend. Octob., imper. D. Artabado a Deo coronato magno imperatore anno 5, P. C. anno 5, sed et Nicephoro magno imperatore anno 1. Indictione 12. Zacharias papa, postquam has litteras scripsit, litteras alias a Bonifacio accepit, quæ ad nos non pervenerunt, sed quarum mentionem facit Zacharias, et quibus*

A obtemperarent præceptis. Indicasti enim nobis, quomodo et qualiter tetigisset Deus corda excellentissimorum filiorum nostrorum Pippini et Carlomanni, ut tibi in prædicatione socii et adjuutores esse niterentur ex inspiratione divina: quorum merces copiosa manet in cœlis, quoniam benedictus homo per quem benedicitur Deus. De episcopis vero metropolitans, id est, Grimone, quem nos jam compertum habemus, et de Abel et Artberto b, quos per unamquamque metropolim per provincias constituisti, hoc per tuum testimonium confirmamus, et pallia dirigimus ad eorum firmissimam stabilitatem, et Ecclesiæ Dei augmentum, ut in meliori proficiant statu. Qualiter enim mos pallii sit, vel quomodo fidem suam exponere debeant hi qui pallio uti conceduntur, eis direximus, informantes eos, ut sciant quod sit pallii usus, ut subjectis viam prædicent salutis, et ut ecclesiastica disciplina in Ecclesiis eorum servetur, et maneat inconcussa, et ut sacerdotium, quod in eis fuerit, non pollutum, ut antea fuit, sed mundum et acceptum Deo esse possit, quantum humana conditio valet: ita ut nullus inveniatur eorum a sacris deviare canonibus, et sacrificium eorum mundum Deo immoletur: ita ut Dominus eorum placetur muneribus, et populus Dei purificatis mentibus, ex omni vitiorum squalore sincerum valeat Deo servitium exhibere. Retulisti etiam nobis, charissime frater, quod duos pseudoprophetas in eadem Francorum provincia invenisses, quos non pseudoprophetas, sed magis pseudochristianos appellare debemus. Ex quibus unum quidem novum c Simo-

respondet epistola 5, data Nonis Novembris. In iis enim ait pontifex: *Suscipientes fraternitatis tuæ litteras, etc., in extasi quadam incidimus.... Eo quod nimis repertæ sunt dissonare ab eis syllabis quæ a tua directæ sunt fraternitate per elapsam mensem Augustum, uti nobis indicasti quod concilium.*, etc. Cum itaque epistola Bonifacii ad Zachariam, qua tria pallia ab eo postulavit, data sit mense Augusto. teste ipsomet Zacharia, epistola ejusdem pontificis IV noviss. per librariorum errorem dicitur data x Kal. Julias; cum enim epistola Bonifacii mense Augusto exarata fuerit, et ad eam Zacharias respondeat, mittatque tria pallia ab eo petita, responsum post mensem Augustum datum fuisse necesse est; alioquin illud trium palliorum petitionem non subsequutum esset, sed præcessisset, cum tamen Zacharias contrarium scribat, eaque pallia a se postulata diserte asserat. — Caterum utramque Zachariæ epistolam tam ordine 4, quam ordine 5., corrente indictione 12, et anno Ch. 745, post celebrationem concilii Leptinensis Kalend. Martii habiti, scriptam esse ostendunt laudata Zachariæ verba: *Concilium adjuvante Deo et Carlomanno præbente consensum, factum est*; Liptinæ enim, ut inter omnes convenit, in Carlomanni Majoratu erant. Quare errarunt Sirmodus et Cointius, qui utrasque litteras post concilium Suesionense datas fuisse contendunt; cum Suesio non ad Carolomanum, sed ad Pippinum pertinuerit. Præterea cum in utraque suscriptione mentio sit Artabadi Aug., quem certum est mense Novembri an. Ch. 743 imperio dejectum, quomodo ex litteræ an. 744 quo concilium Suesione habitum, ut vult Sirmodus, vel. an. 745, ut arbitratur Cointius, datæ esse potuerit? PACIUS.

b Baronius legit, *Abel sive Alberto*. HARR.

c Adelbertum intelligit. MASSI.

nem juxta tenorem tuarum syllabarum reperimus; **A** qui et sacerdotium sibi vindicabat, et a luxuria minime se continebat, seducens populum, et inania prædicans: non solum suam animam juri diaboli tradens, sed et populorum corda in interitum demergens, ^a et ab Ecclesia Dei eos seductionibus suis abstrahens, et cruces in campis statuens, et oratoriola ad seducendum populum instituens, publicasque et antiquas ecclesias relinquens, et Sanctitatis nomine se vocari faciens, et in suo nomine ecclesias consecrans; nomina etiam angelorum, imo magis dæmoniorum se scire affirmans. ^b Alium vero ita luxuriæ deditum, ut concubinam haberet, et duos ex ea filios procrearet: et tamen sacerdotium sibimet vindicabat, affirmans hoc justum esse juxta traditionem veteris Testamenti, ut defuncti fratris superstes frater ducat uxorem: et quia Christus resurgens ab inferis nullum ibi reliquisset, sed omnes inde abstraxisset: quæ omnia hæc detestabilia et scelestia judicamus. Bene enim tua fraterna sanctitas juxta ecclesiasticam regulam eos damnavit, et in custodiam reclusit, et optime vocavit Antichristi ministros et præcursores. De cætero decerta, charissime, et viriliter age, et pervigil permane in ministerio Christi, ut amplius Christi grex auceatur, et tibi præmium æternæ retributionis maneat copiosum, et cum sanctis et electis Dei, ut credimus, habeas consortium. Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater. Data x Kalendas Julias, imperante domino Artavasio ^c a Deo coronato magno imperatore anno III, post consulatum ejus anno III, sed et Nicephoro magno imperatore anno III, indictione 12 [*Al.*, 10].

EPISTOLA VI.

ZACHARIE PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

I. *Miratur quod pallium pro uno Grimone nunc petat, cum pro tribus antea postularit.*

II. *Refellit calumniam de labe simoniaca, cujus insimulabatur.*

III. *Suas illi vices non in Bajoaria solum, sed per Galliam omnem delegat.*

I. Suscipientes sanctissimæ fraternitatis tuæ litteras per præsentium gerulum, et relegentes quæ in eis continebantur, in exstasi quadam incidimus, et admiratione magna, eo quod nimis repertæ sint dissonare ab eis syllabis quæ a tua directæ sunt fraternitate per elapsum Augustum mensem: ubi nobis indicasti, quod et concilium, adjuvante Deo, et Carlomanno præbente consensum et contestante, factum est, et qualiter falsos sacerdotes, qui divinum digni non erant attrahere ministerium, a sacro munere suspendisti, et quia tres archiepiscopos per singulas

^a *Edit. Rom. sic legit sequentia verba:* et se lucens populum per falsitates ita ut enim ab Ecclesia Dei subtraheret, et a Christiana lege discordaret, et cruces statuens in campis et oratoriola, illic populum seducebat, relinquens ecclesias publicas, concurrentes ad illa signa, quæ ab eo false fiebant, et Sanctitatis nomine se vocari censuit, et in suo nomine ecclesias consecravit, affirmans se etiam angelorum nomina scire, quorum in tuis syllabis conscripta direxisti; quæ nomina nos non angelorum, sed etiam magis da-

metropoles ordinasses reserasti, id est, Grimonem in civitate quæ dicitur ^d Rodomas, secundum vero Abel in civitate quæ dicitur Rhemorum, tertium quoque Artbertum in civitate quæ dicitur Sennis: qui et apud nos fuit, et tua nobis et Carlomanni atque Pippini detulit scripta, per quæ suggestisti, ut tria pallia iisdem tribus prænominatis metropolitanis dirigere deberemus; quæ et largiti sumus pro adnatione et reformatione Ecclesiarum Christi. Nunc autem denuo tuas suscipientes syllabas, valde sumus, ut diximus, mirati, eo quod antea nobis una cum memoratis principibus Galliarum pro tribus palliis suggestisti, et postea pro solo Grimone. Sed volumus ut tua nobis indicet fraternitas, cur nobis ita direxisti antea pro tribus, et postmodum pro uno, et et nos certi redditi ex hoc nullam ambiguitatem retineamus.

II. Reperimus etiam in memoratis tuis litteris, quæ nimis animos nostros conturbant, quod talia a te nobis referantur, quasi nos corruptores simus canonum, et patrum rescindere traditiones quæramus; ac per hoc, quod absit, cum nostris clericis in simoniacam hæresim incidamus, accipientes et compellentes, ut hi, quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Sed, charissime frater, hortamur charitatem tuam, ut nobis deinceps tale aliquid minime tua fraternitas scribat: quia fastidiosum a nobis et injuriosum suscipitur, dum illud nobis ingeritur quod nos omnino detestamur. Absit enim a nobis et a nostris clericis, ut donum, quod per Spiritus sancti gratiam suscepimus, pretio venundemus: dum et illa tria pallia, quæ te suggerente, ut prædiximus, sumus flagitati, nullum ab eis quispiam commodum expetit. Insuper et chartas, quæ secundum morem a nostro scrinio pro tua confirmatione atque doctrina tribuuntur, de nostro concessimus, nihil ab eis auferentes; absit ut sic quidpiam a tua fraternitate criminis nobis simoniaci objiciatur. Anathematizamus namque omnes quicumque ausi fuerint donum Spiritus sancti pretio venundare.

III. Suggestisti etiam nobis per alia tua scripta, quod in Bajoaria unum reperisses falsum sacerdotem, qui affirmabat quod a nobis fuisset episcopus ordinatus; et tua hoc fraternitas optime egit, dum ei non credidit, quia falsus homo omnia false suggestit; et falsum reperiens sacerdotio suspende. Sic enim auctoritate B. Petri apostolorum principis tibi præcipimus, ut quemcumque repereris sacris canonibus deviare, nulla ratione patiaris sacrum ministerium tractare. Et quia sciscitatus es an de-

monum affirmamus. Alium vero, etc. ^e MANSI.

^b De Clemente loquitur. MANSI.

^c Artavasdam cum filiis excæcatum fulsse mense Novembri indict. 12, hoc est anno Ch. 743, aiunt Theophanes et Zonaras. Card. Baronius ad an. 743 indictionem in his epistolis corrigendam putat. HARD.

^d Legendum Rodomus, vel Rodomum, unde Rodomensis episcopus Remigius apud Sigebertum, anno 751, id est, Rothomagensis. MANSI in marg.

beres in Bajoaria provincia jus habere prædicationis, quam a decessore nostro habuisti concessam; nos Deo auxiliante ea quæ tibi largitus est decessor et prædecessor noster non minuius, sed augemus: et non solum Bajoariam, sed etiam omnem Galliarum provinciam, donec te divina jusserit superesse majestas, nostra vice per prædicationem tibi injunctam, si repereris contra Christianam sentire religionem, vel canonum instituta, spiritaliter ad normam studeas rectitudinis reformare. Dominus te incolumem custodiat, reverentissime et sanctissime frater. Data ^a Nonis Novembris, imperante domno piissimo Augusto Artavaso a Deo coronato magno imperatore anno III, post consulatum ejus anno III, sed et Nicephoro magno imperatore ejus filio anno III, indictione 13.

EPISTOLA VII.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM EPISCOPUM.

Non iterandum esse baptismum, quem imperitus sacerdos infractis verbis administrat.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio episcopo Zacharias servus servorum Dei.

Virgilius et Sidonius religiosi viri apud Bajoariorum provinciam degentes, suis apud nos litteris usi sunt, per quas intimaverunt quod tua reverenda fraternitas eis injungeret Christianos denuo baptizare. Quod audientes nimis fuimus conturbati, et in admirationem quamdam incidimus, si habetur ut dictum est. Retulerunt quippe quod fuerit in eadem provincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat; et dum baptizaret, nesciens Latini eloquii, infringens linguam diceret: Baptizo te in nomine Patria, et Filia, et Spiritu sancta; ac per hoc tua reverenda fraternitas consideravit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizavit non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra facti sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizentur: quia (quod tua bene comperitum habet sancta fraternitas) quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nullo modo debet rebaptizari, sed per solam manus impositionem purgari. Nam, sanctissime frater, si ita est, ut nobis relatum est, non amplius a te illis prædicentur hujusmodi, sed, ut Patres sancti docent et prædicant, tua sanctitas studeat conservare. Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater. Data Kalendis Julii, imperante domno piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno imperatore, anno ^b xxvi, Imperii ejus anno ^c iv indictione 14.

^a Cum inter omnes constet hanc epistolam eodem quo superior anno scriptam esse, non dubium quin legendum sit: *Data Nonis Novembris, imperante domno piissimo Aug. Artavaso a Deo coronato magno imperatore anno tertio, post consulatum ejus anno tertio, sed et Nicephoro magno imperatore ejus filio anno primo, indictione 12, quæ niense Novembri*

EPISTOLA VIII.

ZACHARIÆ PAPÆ AD PIPPINUM MAJOREM DOMUS, ITEMQUE AD EPISCOPOS, ABBATES, ET PROCERES FRANCORUM.

Respondet de diversis capitulis a Pipino per Ardobanum missis:

- I. *De honore metropolitanorum.*
- II. *De damnatis episcopis, presbyteris, et diaconis.*
- III. *De presbyteris superbientibus.*
- IV. *De presbyteris agrorum.*
- V. *De monachis ancillis Dei.*
- VI. *De viduis non velandis.*
- VII. *De laico pellente suam conjugem.*
- VIII. *De presbyteris et diaconis qui seorsum collectas faciunt.*
- IX. *De clericis et monachis non manentibus in suo proposito.*
- X. *De clericis qui sunt in parochiis, monasteriis et martyriis.*
- XI. *Qui clerici ab uxoribus abstinere debeant.*
- XII. *De iis qui uxores aut viros dimittunt.*
- XIII. *De monachis qui clerici sunt.*
- XIV. *De presbyteris et diaconis in crimen prolapsis.*
- XV. *De ecclesiis quas laici in suis proprietatibus construunt.*
- XVI. *De clericis qui suas ecclesias relinquunt.*
- XVII. *De episcopis qui aliorum clericos suscipiunt.*
- XVIII. *Qui clerici uxores ducere possint.*
- XIX. *Ut presbyteri et diaconi sine commendatitiis non suscipiantur.*
- XX. *De virginibus velatis, si deviaverint.*
- XXI. *De non velatis virginibus, si deviaverint.*
- XXII. *De his quæ duobus fratribus nupserint, vel quæ duas sorores uxores acceperint.*
- XXIII. *De his qui homicidium sponte perpetrant.*
- XXIV. *De his qui homicidium non sponte perpetrant.*
- XXV. *De his qui adulteras habent uxores, vel ipsi sunt adulteri.*
- XXVI. *De monachis et virginibus propositum non servantibus.*
- XXVII. *De his qui suscepto virginitatis proposito nubunt.*

Domino excellentissimo atque Christianissimo Pippino majori domus seu dilectissimis nobis universis episcopis Ecclesiarum, et religiosis abbatibus, atque cunctis Deum timentibus principibus in regione Francorum constitutis, Zacharias episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ catholicæ et apostolicæ Romanæ in Domino salutem. Gratia vobis et pax a Deo Patre omnipotente, et Domino Jesu Christo unico Filio ejus, et Spiritu sancto ministraretur.

Gaudio magno gaudemus in Domino, addiscentes per relationem subtilissimi atque a Deo servati prædilecti filii nostri Pippini vestram omnium bonam conversationem: et quod ut in bonis et Deo placitis dispositionibus unanimes atque cooperatores estis, ita et Ecclesiæ Dei venerabilia loca per universam vestram provinciam sita, atque eorum præsules, sacerdotes, et religiosos abbates, ut concedet, in sancto habitu et conversatione sacerdotali conservetis, vacantes orationibus, insistentes precibus ad implorandam divinam potentiam, et cœlitus victoriam tribuendam adversus paganos et infideles anni 745 obtinebat, quove Artabadius et Nicephorus a Constantino imp. capti exæcati sunt. PagiUS ad an. Ch. 743, n. 41.

^b Error cubat in anno 26; legendum enim anno 25, et indictio 12 retinenda. Scripta est epistola anno Christi 744. Vide PagiUM ad dictum an. n. 2

gentes propugnatoribus vestris. Etenim vobis in vera confessione et simplici corde ad Deum accedentibus, sicut Moyses ille amicus Dei orando pugnabat (*Exod. xvii*), et Jesu Nave cum populo Israel bella Domini præliando vincebat, ita et vos agere oportet, charissimi mihi, ut sitis adutores populo vestro orando, et bonis actibus inhærendo, declinantes a curis et negotiis sæcularibus. Scriptum est enim: *Vacate et videte, quoniam suavis est Dominus (Psalm. xlv)*: et iterum: *Accedite ad eum et illuminamini, et vultus vestri non erubescunt (Psalm. xxxiii)*. Principes et sæculares homines, atque bellatores, convenit curam habere et sollicitudinem contra inimicorum astutiam, et provinciæ defensionem. Præsulibus vero, sacerdotibus, atque Dei servis pertinet salutaribus consiliis et orationibus vacare; ut vobis orantibus, et illis bellantibus, Deo præstante, provincia salva persistat, fiatque vobis in salutem, laudem et mercedem perpetuam. Ex hoc quippe præsulatus vester apparebit in sanctitate, et principatus dilecti filii nostri Pippini approbabitur per subjectorum potestatem, et bonum dispositum. Itaque ut flagitavit a nobis cum vestro consultu superius effatus filius noster Pippinus, ut de omnibus capitulis quibus innotuit responsum demus, in quantum Domino valemus; de unoquoque capitulo inferius conscriptum, juxta quod a sanctis Patribus traditum habemus, et sacrorum canonum sanxit auctoritas: etiam nos, quod Deo inspirante apostolica auctoritate decernere potuimus, mandavimus in responsis.

I. Quomodo honorari debeat metropolitanus episcopus coram episcopis et parochialibus presbyteris, in canone sanctorum apostolorum capitulo 33 scriptum est: "Episcopus gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, et nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, et villis quæ sub ea sunt, competant: seu nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, et glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Item in canone concilii Antiocheni, capitulo 9 continetur ita: Per singulas regiones episcopos convenit nosse metropolitanum episcopum totius provinciæ sollicitudinem gerere; propter quod ad metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrent. Unde placuit eum et honore præcellere, et nihil amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam a Patribus regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam dioccesim pertinent possessionesque subjectas. Unusquisque enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat juxta reverentiam singulis competentem, et providentiam gerat omnis possessionis quæ sub ejus est potestate. Ita ut presbyteros et diaconos ordinet, et singula suo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet præter antistitem metropolitanum; nec metropolitanus ali-

* Illic et in omnibus locis ubi citantur capitula Canonum, vide Codicem Canonum Ecclesiæ Ro-

quid gerat sine cæterorum sacerdotum consilio. Item ex libro decretorum beati Leonis, capitulo 52 continetur. Igitur secundum sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant; aut in habitu, aut incesso sanctitatis. Nam et nos ab apostolica auctoritate subjungimus, ut episcopus juxta dignitatem suam indumentis utatur. Simili modo et presbyteri cardinales, et qui in monastica vita velle habeant vivendi, plebi quidem sibi subjectæ præclariori veste induti debitum prædicationis persolvant, et in secreto propositum servent sui cordis, ut qui videt in abscondito Deus, reddat illis in palam. Scriptum quippe est: *Quæ dicitis in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini (Psalm. iv)*. Non enim nos honor commendat vestium, sed splendor animarum. Monachi vero lanea indumenta, juxta normam et regulam monasticæ disciplinæ, atque traditionem sanctorum probabilium Patrum, sine intermissione utantur. Si enim abrenuntiantes ea quæ sæculi sunt, tota se Deo intentione contulerunt, de omnibus illicitis debent abstinere; ut quantum corpore suo sustinuerint laborem, tantum remunerationis præmium a Deo percipere mercantur. *Apostolis* quippe divinum datum est mandatum duas tunicas non habendi (*Matth. x*). Tunicas dixit Christus, utique laneas, non lineas. Qui ergo obedierit dominico præcepto, bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. Item ex canone Antiocheni concilii, capitulo 10 de his qui vocantur chorepiscopi decretum est: Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, et ut episcopi consecrati sint; tamen sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, et gubernent subjectas sibi Ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordinent etiam lectores, et subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum vero, nec diaconum audeant ordinare præter civitatis episcopum, cui ipse cum possessione subjectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus quo utebatur honore privetur. Chorepiscopum vero civitatis episcopus ordinet, cui ille subjectus est.

II. De episcopis, presbyteris, et diaconis damnatis, quod pristinum officium usurpare non debeant, ex libro canonum sanctorum apostolorum, capitulo 29 dictum est: Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, depositus juste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

III. De presbyteris superbientibus, ex concilio manæ a Franc. Pithæo editum typis regis an. 1687. p. 15.

Carthaginiensi, capitulo 9 : Si quis presbyter contra A episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit. Ab universis episcopis dictum est : Si quis presbyter a præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, sed superbia, quod absit, inflatus, secernendo se ab episcopi sui communione subduxerit, ac separatim cum aliquibus faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, et locum amittat. Si que imoniam justam adversus episcopum non habuerit, inquirendum erit.

IV. De presbyteris agrorum, quam obedientiam debeant exhibere episcopis, et presbyteris cardinalibus, ex concilio Neocæsariensi, capitulo 13 ita continetur : Presbyteri ruris in ecclesia civitatis, episcopo presente, vel presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, et ad dandam orationem vocentur, soli dare debent. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem et formam septuaginta videntur esse, ut cum ministraverint, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur.

V. De monachis, id est ancillis Dei, de quibus flagitatum, si liceat eas ad missarum solemnias, aut sabbato sancto publice lectiones legere, et ad missas psallere, aut alleluia, vel responsorium : de his in libro decretorum beati Gelasii papæ, capitulo 26 destinatum est : Quod nefas sit feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his quæ virorum sunt officii deputata præsumere. Nihilominus impatienter C audivimus tantum sacrarum rerum subiisse despectum, ut feminæ sacris altaribus ministrare ferantur, et cuncta quæ non nisi virorum famulatu deputata sunt, sexum cui non competit exhibere : nisi quod omnium delictorum, quæ sigillatim perstrinximus, noxiorum reatus omnis et crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minime publicando, pravis excessibus se favere significent.

VI. De viduis, si possint in propriis habitaculis suis salvare animas, item ex eodem libro capitulo 21 ita continetur : Ut viduæ non velentur a pontificibus ; et si professam continentiam, proposito mutato, calcaverint, ipsæ pro se rationem Deo pro suis sint a tribus reddituræ. Nam de viduis sub nulla benedictione velandis, superius latius duximus disserendum, quæ si propria voluntate professam conjugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare. Sicut enim, si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum (*I Tim. v*) nullatenus nubere vetabantur, sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiam fidem debuerunt custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, sed solam adhortationem præmii sempiterni, pœnasque proponere divini judicii ; ut nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se rationem Deo reddat intentio.

VII. De laico pelente suam conjugem ex canone sanctorum apostolorum, capitulo 48 : Si quis laicus uxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communionem privetur.

VIII. De presbyteris et diaconibus qui se a ministerio ecclesiastico subtrahunt, et seorsum collectas faciunt, ex canone Antiocheni concilii capitulo 5 promulgatum est : Si quis presbyter aut diaconus, episcopum proprium contemnens, se ab Ecclesia sequestravit, et seorsum colligens altare constituit, et commonenti episcopo non acquieverit, nec consentire vel obedire voluerit semel et iterum vocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quod si Ecclesiam turbare et sollicitare persistit, B tanquam seditiosus per potestates ceteras opprimatur.

IX. De clericis et monachis non manentibus in suo proposito quod interrogatum est, in canone Chalcedonensi, capitulo 7 decretum est : Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiverunt, statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam : sed hoc tentantes, et non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad id quod propter Deum primitus elegerant, anathematizari.

X. De clericis qui sunt in ptochiis, monasteriis, atque mariyriis ex canone Chalcedonensis concilii, capitulo 9 ita decretum est : Clerici qui præficiuntur ptochiis, vel qui ordinantur in monasteriis, et basilicis martyrum, sub episcoporum, qui in unaquaque civitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab episcopo suo desiliant. Qui vero audent evertere hujusmodi formam quocunque modo, nec proprio subjiciuntur episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subjacebunt ; si vero laici vel monachi fuerint, communionem priventur.

XI. Qui clerici etiam ab uxoribus abstinere debeant, ex concilio Africano, capitulo 37 ita continetur : Præterea cum de quorundam clericorum (quamvis erga proprias uxores) incontinentia referretur, placuit episcopos et presbyteros, seu diaconos, secundum propria statuta, etiam ab uxoribus continere : quod nisi fecerint, ab ecclesiastico officio D removeantur. Cæteros autem clericos ad id non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.

XII. De his qui uxores aut viros dimittunt, ut sic maneant, ex concilio suprascripto Africano, capitulo 69 ita continetur : Placuit ut secundum evangelicam et apostolicam disciplinam, neque dimissa ab uxore, neque dimissa a marito, alteri jungantur ; sed ita maneant, aut sibi invicem reconcilientur : Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur.

XIII. Quod inquisitum est, monachus, si clericus factus fuerit, quid agi debeat, ex decreto beati Innocentii papæ capitulo 17 continetur : De monachis, qui diu morantur in monasteriis, et postea ad cleri-

eatus ordinem pervenerint, non debere eos a proprio proposito deviare. Aut enim sicut in monasterio fuit, et quod diu servavit, in meliori gradu positus amittere non debet : aut si corruptus postea baptizatus, et in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non potest, quia nec benedici cum sponsa potest jam antea corruptus. Quæ forma servatur in clericis, maxime cum vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se uxorem omnino non ducere.

XIV. Quod presbyteri aut diaconi, si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi, in decreto beati Leonis papæ capitulo 16 decretum est ita : Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est : *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo (1 Reg. 11)?* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei secreta est expetenda secessio, ubi illis satisfactio fuerit digna et etiam fructuosa.

XV. Pro eo quod interrogatum est de laicis qui ecclesias in suis proprietatibus construunt, quis ipsas debeat regere, aut gubernare ; a sanctis Patribus ita statutum est, et in præceptis apostolicis sic continetur, juxta petitoris imploratum, ut si in quolibet fundo cujuscunque juris oratorium sive basilica fuerit constructa, pro ejus devotione in honorem cujuscunque sancti, in cujus episcopi parochia fuerit fundatum oratorium, precepta primitus donatione legitima, id est præstante tot, gestisque municipalibus alligata, prædictum oratorium absque missis publicis solemniter consecrabit : ita ut in eodem loco, nec futuris temporibus baptisteria construantur, nec presbyter constituatur cardinalis : sed et si missas ibi facere maluerint, ab episcopo noviter presbyterum postulandum, quatenus nihil a quolibet alio sacerdote ullatenus præsumatur, nisi ab episcopo fuerit ordinatum.

XVI. De clericis qui proprias ecclesias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex canone sanctorum apostolorum capitulo 15 ita continetur : Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, et omnino demigrans præter episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patiamur : præcipue si vocatus ab episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verumtamen tanquam laicus ibi communicet.

XVII. Item pro episcopis qui alterius clericos susceperint, ut excommunicentur, in eodem canone capitulo 16 continetur : Episcopus vero, apud quem memoratos esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos

A forte susceperit, velut magister inquietudinis communionem privetur.

XVIII. Qui clerici uxores sortiri debeant, in 17 capite canonum sanctorum apostolorum decretum est : Innuptis autem, qui ad clerum proveci sunt, præcipimus, ut si voluerint uxores accipiant, sed lectores cantoresque tantummodo.

XIX. Ut nullus presbyter, aut diaconus, sine commendatitiis epistolis suscipiatur, in eodem canone sanctorum apostolorum continetur : Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, seu diaconorum, sine commendatitiis suscipiatur epistolis : et cum scripta detulerint, discutiantur attentius, et ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint : sin minus, neque necessaria subministrentur eis, et ad B communionem nullatenus admittantur, quia a sur-reptione multa proveniunt.

XX. De virginibus velatis, si deviaverint, quid de illis agendum sit, in libro decretorum beati Innocentii papæ capitulo 19 assertum est : Quæ Christo spiritaliter nubunt, et a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruerint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcunque vivente viro alteri nupserit habeatur adultera, nec eis agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortalis se sponso conjunxerat, et postea ad humanas nuptias transmi-C gravit?

XXI. Item de non velatis virginibus, si deviaverint, in eodem libro capite 20 continetur : Hæc vero quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulaverunt permanere ; licet velatæ non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solvi sine vindicta non poterit ! Nam si apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quæ primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines quæ prioris promissionis fidem frangere sunt conatæ ?

XXII. De his quæ duobus fratribus nupserunt, vel qui duas sorores acceperint, in concilio Neocæsariensi capitulo 11 continetur : Mulier si duobus fratribus nupserit, abjiciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu, propter misericordiam, si promiserit quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula dissolvat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quod si defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Nos autem, gratia divina suffragante, juxta prædecessorum et antecessorum pontificum decreta, multo amplius confirmantes dicimus ut dum usque sese generatio cognoverit, juxta ritum et normam Christianitatis et religionis Romanorum, non copuletur conjugis.

Sed nec spiritualem, id est commatrem, aut filiam, A quod absit, quis ducat temerario ausu uxorem. Est namque nefas, et perniciosum peccatum coram Deo et angelis ejus. In tantum enim grave est, ut nullus sanctorum Patrum, neque sanctorum synodorum assertione, vel etiam in imperialibus legibus quispiam judicatus sit, sed terribile iudicium Dei metuentes siluerunt sententiam dare.

XXIII. De his qui homicidium sponte perpetraverunt in capitulo 21 Ancyranæ concilii continetur: Qui voluntarie homicidium fecerunt, pœnitentiæ jugiter se submittant, perfectionem vero circa vitæ exitum consequantur.

XXIV. De his qui homicidium non sponte perpetraverunt, in eodem canone capitulo 22 continetur: De homicidiis non sponte commissis, prior quidem B defuitio post septem annorum pœnitentiæ perfectionem consequi præcepit, secunda vero quinquennii tempus explere.

XXV. De his qui adulteras habent uxores, vel ipsi adulteri comprobantur, in concilio Ancyrano capitulo 19 continetur: Si cujus uxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentiæ oportet eum perfectionem consequi secundum pristinos gradus.

XXVI. De monachis et virginibus propositum non servantibus in libro decretorum beati Siricii papæ capitulo 6 continetur: Præterea monachorum quosdam, atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut prius clanculo vel sub monasteriorum prætextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint; postea vero in abruptum conscientie desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procreant, quod et publicæ leges et ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cœtu clericorumque conventibus eliminandas esse; quatenus retrusæ in suis egastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificato possint pœnitentiis igne decoquere, ut eis vel ad mortem saltem, solius misericordie intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

XXVII. De his quæ non coactæ, sed propria voluntate virginitatis propositum susceperunt, quod delinquant cum nupserint, etsi nondum fuerint consecratæ, in libro Decretorum beati Leonis papæ capite 27 continetur: Puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo iudicio, virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etiamsi nondum eis gratia consecrationis accessit: cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanent.

^a Epistola. Hæc epistola sine anno et indictione data habetur in Vita S. Bonifacii apud Serarium in historia Moguntina: in Romana (quam nos hic secuti sumus) editione data habetur anno xxviii Constantini, ex quo cum patre regnare cepit: et anno sexto, ex quo solus regnavit post obitum patris. Verumtamen,

Hæc itaque, charissimi nobis et dilectissimi, quæ superius annexa sunt, in quantum, miserante Deo, valuimus, inter cætera capita deslorantes, tam sanctorum apostolorum, quam etiam beatorum Patrum sanctiones, seu etiam probabilium beatissimorum pontificum decreta, ut uniuscujusque capituli sententia continet, in brevi eloquio perstringentes, ad vestri præsulatus notitiam et prædicationem, atque populi vobis a Deo crediti ædificationem, mandavimus ministranda atque perficienda: hortantes vestram omnium prudentissimam sanctitatem, et procerum dilectionem, ut omnimoda ratione non declinantes a dextris aut sinistris, sed viam regiam incedentes, constantissime observetis apostolica mandata. Cæterùm hæc, amantissimi nobis, dedimus vobis in mandatis, ut nec nos coram Deo de taciturnitate judicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem, sicut scriptum est in dominico præcepto: *Si non venissem, et locutus fuissetem eis, peccatum non haberent (Joan. xv)*. Itaque nihil excusationis adhibentes, omnium rationabilium animarum salutem procuretis, ita currentes in agone, ut non vituperetur ministerium vestrum, sed magis de palma victoriæ bravium accipiat, juxta egregii apostoli dictum, habentes bonis actibus inhaerendo repositam coronam justitiæ in siderea mansione, quam vobis reddat in illum diem justus iudex Dominus Deus et Salvator noster Jesus Christus, qui vivit in unitate cum Deo Patre omnipotente, et Spiritu sancto, per omnia sæcula sæculorum.

C Amen.

^a EPISTOLA IX

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Ut recitentur in concilio quæ ad Pippini capitula rescriptis, discutianturque iterum Aldebertus, Godolfatus et Clemens.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Egregie nos admonet beatus Paulus in eo quod ait: *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi (I Cor. xi)*. Hinc est ergo ut per speciale [Ed. Rom., spiritale] charitatis vinculum, etsi corpore absentes, spiritu vero semper sanctæ fraternitati tuæ simus præsentis: ita ut in nostris visceribus te habentes charissimum fratrem et consacerdotem, licet peccatores, tamen spe divina freti, assidue in nostris orationibus et memoriam tui agere non desistimus, petentes immensam Christi Dei nostri divinitatem, ut in peragendum suum te confirmet ministerium: quatenus in diem adventus ejus illam placibilem merearis exprimere vocem: *Ecce ego, et pueri quos dedisti mihi, non perdi ex eis quemquam (Isa. viii)*. Ut continuo altisona et desiderabilis vox inter illos, qui ab initio mundi ei placere, consonanter te illorum invitatione submittat, in qua dicturus est: *Venite,*

inquit Baronius, errorem in numerum oportet irrepisse, si quidem non sibi cohæreant: nam vigesimus octavus imperii annus idem octavus erit, et non sextus, ex quo solus regnare cepit, cum tamen uterque numerus reperiat esse mendosus. Vide infra acta concilii Romani II. **FINIS.**

benedicti Patri mei, percipite vobis paratum regnum ab originemundi (Math. xxv). His ita se agentibus agnoscas, charissime, flagitasse a nobis Pippinum, excellentissimum majorem domus gentis Francorum, per suam bonitatem, nomine Ardobanum [Ed. Rom., Ardochanum] religiosum presbyterum, aliquanta capitula de sacerdotali ordine, et quæ ad animarum salutem pertinent; simul etiam et pro illicita copula, qualiter sese debeant custodire juxta ritum Christianæ religionis et sacrorum canonum instituta. Et quanquam de hoc jam experta sit tua fraterna sanctitas quæ a nobis sunt decreta, illius tamen votis aurem accommodanter, in brevi eloquio conscripta apostolica documenta direximus. Pro quibus ut in sacerdotali collegio lectione pandantur, et tuam fraternam sanctitatem inibi evocari dedimus in mandatis: et dum pro hac re fuerit aggregatum concilium, ad medium deducantur sacrilegi illi et contumaces, Aldebertus, et Godolusius, et Clemens, exepiscopi, ut eorum denuo subtili indagatione cribraretur causa. Quos si deviantes a rectitudinis tramite usquequaque repereritis, et convicti fuerint inclinati ad viam converti rectitudinis, ut bonum atque placitum in oculis vestris paruerit, cum principe provincie disponite secundum sacrorum canonum sancita. Sin autem in superbia perstiterint, contumaciter proclamantes res se non esse, tunc cum probatissimis atque prudentissimis sacerdotibus, duobus vel tribus, prædictos ad nos dirigatis viros, ut profunda inquisitione coram sede apostolica eorum inquiratur causa, et juxta quod meruerint finem suscipiant. Age itaque, dilectissime frater, in ministerio tibi commisso, ab omnipotente Deo mercedis præmium recipiens, æternam vitam consequi merearis. Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater. Data Nonis Januarii, imperante domno nostro piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno imperatore a anno xxviii, Imperii ejus anno vi, indictione 15.

EPISTOLA X

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPI-COPUM.

Rescribit ad ternas ejus litteras, inter alia de censu annuo duodecimo denariorum ecclesiarum pendendo a singulis conjugiiis servorum, de actis in synodo Romana contra Aldebertum et Clementem, et de metropolitana sede Colonie Agrippinæ constituenda.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Cum nobis sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent, atque per singula reperi fecissemus, et reperissemus in earumdem litterarum turru serie, quod peccatis nostris facientibus, dum dominici tritici semina quæreres elaborare ad augendam segetem spiritalem, subito inimici superseminant zizania, ut sanctitatem tuam in bono opere impediant, indoluimus. Sed tua sancta fraternitas elaborare non

^a Labbeus in Chronologia dicit scribendum esse anno xxvii, et esse annum Christi 747. HARDUINUS. Vide Pagium idem pluribus comprobantem ad an. Ch. 744, n. 4 seqq.

^b Vide sup. ep. I Gregorii papæ II, ad Bonifacium.

A desinat, et incessanter orationi cum fratribus qui locum sunt intendat; et spiritales sarculos construens, et zizania eradicans deportet ad comburendam, ut ait ^b B. Gregorius papa: Bonum enim, inquit, vobis [Ed. Rom., nobis] opus sit in voluntate: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. His ita se habentibus, charissime frater, confortare in Domino, et ipse erit adjutor tuus. De incursione autem gentium, quæ in tuis plebibus facta est, merendum nobis est. Sed hæc adversitas nullatenus tuam fraternitatem conturbet, quia et Romana civitas ex accidentibus facinoribus sapius est depopulata: et tamen omnipotentia sua Dominus ex supernis dignatus est eam consolari. Sic etenim credimus; quia et vos consolabitur. Populo ergo tibi commisso, reverentissime frater, **B** prædica jejunium, et supplicationes ad Deum litaniarum, et supereminens ejus clementia adjuvabit vos. Te autem, ut prædiximus, nullatenus adversa perturbent: sed in bono opere quod coepisti nullo modo deficias. Nos vero, licet immeriti et peccatores, nostris precibus, vel consacerdotum nostrorum, in quantum possumus, adjuvabimus. De synodo autem congregata apud Francorum provinciæ, mediæ, mediæ Pippino et Carlomanno excellentissimis filiis nostris, juxta nostrarum syllabarum compositionem, peragente nostras vices tua sanctitate, qualiter egeris cognovimus, et omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmavit, ut in hoc pio opere adjutores tui existereat: et omnia optime et canonice peregeris, tam de falsis episcopis, et fornicariis, et schismaticis, quam etiam et in reliquis nomine sacerdotibus, contra canonum statuta agentibus, vel contra catholicam Dei et apostolicam Ecclesiam, de quibus secundum tuam relationem per singula respondemus. De eo namque quod suggestisti, quod elegerunt civitatem unam omnes Francorum principes, contingentem usque ad paganorum fines, et partes Germanicarum gentium, ubi ante prædicasti; quatenus ibi sedem metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, ut inde cæteros episcopos ad viam instruas rectitudinis, et post te tui successores perpetuo jure possideant; hoc quod decreverunt læto nos suscipimus animo, eo quod ex Dei nota constat esse factum. Quod vero quidam falsi sacerdotes et schismatici hoc impedire conati sunt, eorum vanum agoneum Dominus dissipabit, et illa faciet stabilita quæ sanctorum Patrum statutis conveniunt concordare. Et quia tibi ipsi principes Francorum in hoc etiam adjutores exstiterunt, retribuatur illis omnipotens Deus vicissitudinis præmium, et innumera largiatur bona. ^c Nam similiter de illo falso episcopo, quem dixisti adulterati clerici et homicidæ filium, ac in adulterio natum, et absque disciplina nutritum, et cætera mala horribilia quæ per singula enarrasti, ac per hoc et sui similes sacerdotes consecravit; de hoc meminit tua

^c Citatur hujus epistolæ locus: *Nam similiter de illo falso episcopo, ab Ivone Carnotensi, parte I, capite 150, sed falso titulo, tanquam ex epistola Gregorii III, cum sit Zachariæ. SIMOND.*

reverenda fraternitas, quot vicibus jam tibi [*Ed. Rom.*, A fecimus : et dum nobis coram omni concilio relecta fuissent, pio studio omnes eadem schismatica dogmata ipsorum, atque iniquissimas traditiones, seu sceleratissimam vitam, quam sibi Aldebertus conscribere fecit, damnaverunt, et una voce exclamarunt, ut igne cremarentur. Sed nos hoc non rectum judicavimus, pro eo quod ad reservandum, sive in æternum eos condemnandum, in scrinio sanctæ Ecclesiæ reservanda mandavimus, conscribentes ipsi dignam sententiam : cujus instar [*Ed. Rom.*, instrumenta] actionis ad tuam direximus, frater, sanctitatem, ut, relecta ea in provincia Francorum, omnis schismaticus audiens taliter a sancta Dei catholica et apostolica Ecclesia judicatum, a sensus sui pravitate respiscat.

B In tertia quoque tua epistola intimasti nobis de alio seductore, nomine Geolebo, qui antea falso episcopi nomine et honore fungebatur. Sed quia sine cujuscunque licentia et consilio ad nos properat, dum advenerit, ut Domino placuerit, ita fiet. Tua autem reverentia, ut, Domino auxiliante, cœpit, vice nostra volumus ut omni anno apto tempore in Francorum provincia concilium debeat celebrare, ut frequentia sacerdotum, sive institutis sacrorum canonum mediantibus, illic quid adversum nullo modo audeat pullulare, sed magis Ecclesiæ Dei unitate, et disciplina ecclesiastica atque apostolica ubique in illis partibus dilatata, cunctæ populorum turbæ etiam in occiduis partibus veri catholici esse possint, et non amplius per falsos sacerdotes erroribus involuti demergantur in interitum. Dum vero concilium aggregaveris, sic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis quos confirmavimus, de eo quod dixisti, ut nullus sine commendatitiis epistolis suscipiatur. Tamen et pro hoc ipso, et pro omnibus utilitatibus sanctæ Ecclesiæ, Francorum principibus commonitionis direximus litteras, ut jam superius facti sumus. De civitate namque illa, quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum, per nostræ auctoritatis præceptum nomini tuo metropoli confirmavimus, et tuæ sanctitati direximus pro futuris temporibus ejusdem metropolitane Ecclesiæ stabilitatem. Deus te incolumem custodiat, reverentissime et charissime frater.

D Data pridie Kalendas Novembris, inpe ante domno piissimo Augusto ^a Constantino a Deo coronato magno imperatore, ^b anno xxvii, imperii ejus anno v, indictione 14.

In alia quippe tua epistola reperimus contineri omnia quæ contra te egerunt falsi et schismatici episcopi Aldebertus et Clemens, per quæ omnia acta ipsorum et implissimum errorem [*Ed. Rom. add. singillatim*] indicasti. Nos vero congregatis fratribus et consacerdotibus nostris, eorundem pravorum sceleratissima acta in eorum præsentia relegi

In alia quippe tua epistola reperimus contineri omnia quæ contra te egerunt falsi et schismatici episcopi Aldebertus et Clemens, per quæ omnia acta ipsorum et implissimum errorem [*Ed. Rom. add. singillatim*] indicasti. Nos vero congregatis fratribus et consacerdotibus nostris, eorundem pravorum sceleratissima acta in eorum præsentia relegi

^a Constantini anno xxvii. Res exigit ut legatur anno xxvi, sicut in synodo Romana : scripta enim est continuo post synodum, ut inscriptionis quoque nota indicat, et sequens epistola Genuuli diaconi. SIMOND.

^b Sirmondus emendat xxvi, Labbeus in Chronologia sic emendat, anno xxvi, imperii ejus anno v, indiet. 13, et ait esse annum Christi 745. HARD. Sed retinenda indictio 14, quæ cum Novembri anni 745 concurrebat. MANSI.

EPISTOLA XI.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Respondet ad litteras quas Burchardus episcopus attulerat, præcipue de forma et ministro baptismi, de vagis quibusdam episcopis et presbyteris, de Samsonis presbyteri Scoti hæresi circa baptismum, de Virgilio item presbytero, ejusque alio errore. De sede metropolitana non Colonia, sed Moguntia defixa. Permittit denique ut sibi deligat successorem.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Sacris liminibus beati apostolorum principis Petri, et nostris obtutibus præsentatus præsens Burchardus, dilectus nobis episcopus, fraternæ sanctitatis tuæ nobis attulit affatus, per quorum scriptum tenorem agnovimus magnum habere certamen, et studiose elaborare fraternitatem tuam in prædicatione Evangelii Christi Dei nostri, et exhortatione sanctæ catholicæ et orthodoxæ rectæ fidei, quam a Redemptore nostro Deo et Domino Jesu Christo, per institutum a se beatum principem apostolorum Petrum, et vas electionis Paulum, omnesque apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis, etsi peccatores extensis ad æthera palmis omnipotenti Deo immensas egimus gratias, præsentis ejus ineffabilem divinitatem, ut multo amplius confirmet atque corroboret cor fraternitatis tuæ, et sospitem atque robustum corpore annuat permanere, usquequo ejus divinitatis te superstitem in hac jusserit esse vita, ad perficiendum ministerium tibi impositum, et ad portandum lucrum animarum in diem Christi Jesu, ut illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum paratum vobis ab origine mundi (Math. xxv)*. Erant autem inserta in eisdem tuis affatibus diversa capitula, de quibus iudicium et consilium atque solatium sedis apostolicæ tibi dirigi flagitasti. Primum capitulum pro synodo provinciarum, in qua natus et nutritus es, quam et in gentem Anglorum et Saxonum in Britannia insula primi prædicatores ab apostolica sede missi, Augustinus, Laurentius, Justus, et Honorius, et novissime tuis temporibus Theodorus ex Græco Latinus ante philosophus, et Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad præfatam Britanniam transmissus, iudicabat et gubernabat. In illa tale decretum et iudicium firmissime præceptum, et diligenter demonstratum esse dignoscitur, ut quicumque sine invocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est, quia si mersus in fonte baptismatis quis fuit sine invocatione Trinitatis, perfectus non est, nisi fuerit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti baptizatus. De illo autem quod per quosdam affirmari scripsisti, ut si evangelicis quis verbis, invocata Trinitate, juxta regulam à Domino positam, quicumque mersus esset in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quod sacramentum sine dubio haberet: et ita fortiter verbis evangelicis fuisset consecratum baptisma. ut

A quamvis sceleratissimus quisque hæreticus, vel schismaticus, aut latro, aut fur, sive adulter, hoc homini petenti ministraret, tamen Christi esset baptisma verbis evangelicis consecratum: et e contra, licet minister justus fuerit, si Trinitatem juxta regulam a Domino positam in lavacro non dixisset, verum baptisma non esset quod dedit. De illis itaque immundis et incertis viris hæreticis atque schismaticis, qui in nomine Trinitatis petentes baptizant; sed et de his qui sine invocatione Trinitatis mergunt in fonte baptismatis, fraternitati tuæ notum est quid de illis sacrorum canonum series continet, quod et tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe est dicente Domino: *Sancti estote, quoniam et ego sanctus sum (Levit. xi)*. Quod suscepisti, frater, a prædecessore nostro sanctæ recordationis Gregorio, hujus apostolicæ sedis pontifice, in eo permansit, et ab evangelica et apostolica, seu sanctorum Patrum tradita doctrina nullo modo declines: sed indutus lorica fidei et galeam salutis, viriliter contra nequitiam diabolicæ fraudis apostolicam præsentando vicem resiste. Scriptum namque est: *Ecce dedi faciem tuam potentem adversus faciem eorum, et constantiam tuam confortabo adversus contentiones eorum, et erit fortior petra constantia tua (Ezech. iii sec. LXX)*. Pro sacrilegis itaque presbyteris, ut scripsisti, qui tauros et hircos diis paganorum immolabant, manducantes sacrificia mortuorum, habentes et pollutum ministerium, ipsique adulteri esse inventi sunt et defuncti; modo vero incognitum esse, utrum baptizantes Trinitatem dixissent, an non; et timent illi qui vivi sunt, quod in tali ministerio non sint baptizati: quibus respondens, jussisti omnes baptizare. Hoc quoque observasse in dicta synodo sacerdotes, ut qui vel unam de Trinitate personam in baptismo non nominaret, illud baptisma verum esse non posset: quod pro certo verum est, quia qui unam ex sancta Trinitate confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest. Qui enim confitetur Patrem et Filium, si confessus non fuerit Spiritum sanctum, nec Patrem habet, nec Filium: et qui confessus fuerit Patrem et Spiritum sanctum, et Filium non fuerit confessus, nec Patrem habet, nec Spiritum sanctum, sed vacuus est a gratia divina. Eos autem quos reperisse affata est fraternitas tua pseudosacerdotes, multo majoris numeri quam catholicos, erroneos simulatores sub nomine episcoporum vel presbyterorum, qui nunquam ab episcopis catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, et ministeria Ecclesiæ confundentes et conturbantes, falsos [Ed. Rom., aut falsos], gyrovagos, adulteros, homicidas, molles, masculorum concubitores, sacrilegos, hypocritas, et multos servos tonsuratos, qui fugerunt dominos suos, servos diaboli transfigurantes se in ministros Christi, qui sine episcopis proprio arbitrio viventes, populares defensores habentes contra episcopos, ut sceleratos mores eorum non confringant, seorsum populum consentaneum congregant, et illud erroneum ministerium non in Ec-

clesia catholica, sed per agrestia loca, per cellas rusticorum, ubi eorum imperita stultitia celari episcopos possit, perpetrant: nec fidem catholicam paganis prædicant, nec ipsi fidem rectam habent, sed nec ipsa verba solemnia, quæ debet unusquisque catechumenus, si talis ætatis est ut jam intellectum habeat, sensu cordis sui percipere et intelligere, nec vocant [Ed. Rom., docent], nec quærunt ab eis quos baptizare debent, id est, Abrenuntiare Satanae, etc. Sed neque signaculo Christi eos maniant, quæ præcedere debent baptismum: sed nec aliquam credulitatem unius deitatis, et sanctæ Trinitatis docent, neque ab eis quærunt ut corde credant ad justitiam, et oris confessio fiat illis in salutem. Hos itaque ministros Satanae, et non Christi, ubicunque repereris, charissime nobis, aggregato provinciali et sacerdotali collegio, omni modo devota, et sacerdotali honore privatos sub regula monachica et poenitentia submissos, vitam finire ordinabis: ut carne afflicti quandoque ad viam rectitudinis redeant, et si corde crediderint, oris eorum vera confessio illis fiat in salutem. Si vero non fuerint conversi, tua prædicantis non periet justitia. Habebis enim solatiantem te contra nequitiam malignantium, sanctorum apostolorum et cæterorum probabiliū Patrum canonicam sanctionem. Confortare itaque, reverentissime mihi, et prævale in lege, et in Evangelio Christi, et prædicatione catholicæ ac orthodoxæ fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri temporalis est, et finem habet; probatio autem, spes: *Spes vero non confundit*, ut ait Apostolus, *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Quis namque nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia (Rom. v)? et cætera. Et si deicimur, frater, non perimus: consecramus autem mortem Jesu in corpore nostro, ut vita Jesu in die adventus tui fiat in corpore nostro manifesta, sicut per ejus divinitatem edocti sumus vocem: Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam eorum est regnum cælorum (Matth. v).* Conforta itaque et delectissimos nobis omnes orthodoxos episcopos et sacerdotes atque levitas, vel clericos, vel religiosos abbates, et monachos, seu gloriosissimos duces, cunctosque optimates Christianæ legis servatores, ut nobis sint D adjutores contra adversarios orthodoxæ fidei, omnesque hæreticos et schismaticos, quatenus et ipsi de fructu boni operis gaudere mereantur in cælestibus regnis, sicut scriptum est: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo meo, et scribam super illum nomen meum (Apoc. iii).* Interea scripsit reverenda fraternitas tua, reperisse quemdam presbyterum genere Scotum, nomine Samson, errantem a via veritatis, dicentem et affirmantem, sine mystica invocatione, aut lavacro regenerationis, posse fieri catholicum Christianum per episcopalis manus impositionem. Illic autem qui dicit hoc, vacuus est Spiritu sancto et alienus a gratia Christi, atque a consortio sacerdotali abjiciendus. Quis enim, nisi A baptizetur, juxta præceptum Domini, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et sic per manus impositionem consecretur, potest esse catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem ab Ecclesia sancta Dei condemnatum expelle. Illos autem viros qui ab hæreticis baptizati sunt, et dubietas tenet quod in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, non sint baptizati, inquisita rei veritate, si ab erroneis sacerdotibus baptizati sunt, hos sine dubio, juxta prædecessoris nostri bonæ memoriæ Gregorii papæ et sacrorum canonum traditum tibi mandatum, implere non omittas, ne in æternum pereant, sed potius evangelica consecratione salventur. Intuiti autem sumus et volumen a te directum universis B episcopis, presbyteris, diaconibus, vel cæteris religiosam vitam degentibus, de unitate fidei catholicæ et doctrina apostolica scriptum, et valde nobis acceptabile esse cognoscas, quoniam per Spiritus sancti gratiam in te diffusam, charissime, hoc operari studuisti. Interea per alia scripta fraternitatis tuæ petisti, ut sacerdos a nobis dirigatur in partibus Franciæ et Galliæ ad concilia celebranda. Sed dum, Deo propitio, tua sanctitas superstes existit, quæ sedis apostolicæ et nostram illic præsentat vicem, alium illic dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes scientiam sacræ doctrinæ, et sanctam tenentes legem, atque orthodoxam sine dubio defendentes fidem, hos mittere stude, in quibus prævideris locis, ad prædicandum C verbum salutis. Concilia vero aggregatis episcopis provincialibus, ut tibi et ubi rectum videtur, celebranda procura, et quos deviantes inveneris, confunde facies eorum ignominia, ut sint coram hominibus sine honore. Dominus enim Deus noster erit tecum. Suscepimus vero et chartam conscriptam veræ atque orthodoxæ professionis et catholicæ unitatis, quam cum dilectissimis nobis episcopis partis Francorum tua direxit reverenda fraternitas, quam reserantes nimio gaudio sumus repleti, innumerabiles gratias agentes Deo Patri omnipotenti, quia unanimatem eorum ad societatem nostram revocare dignatus est, ut spiritualis eorum mater sancta lætetur Ecclesia. Nostra autem vice, charissime, omnes in osculo pacis Christi saluta: quia et nos dilectioni eorum gratias agentes apostolicas misimus litteras. Nam et hoc intimatum est a teæ fraterna sanctitate, quod Virgilius ille, et nescimus si dicatur presbyter, malignatur adversum te, pro eo quod confundebatur a te erroneum se esse a catholica doctrina, immisiones faciens Otiloni duci Bajoartorum, ut odium inter te et illum seminaret, aiens quod et a nobis esset absolutus, ut unius defuncti ex quatuor illis episcopis, quos tua illic ordinavit fraternitas, diocesim obtineret: quod nequaquam verum est, quia mentita est iniquitas sibi. De perversa autem et iniqua doctrina ejus, qui contra Deum et animam suam locutus est, si clarificatum fuerit ita cum confiteri, quod alius mundus, et alii homines sub terra sint, seu sol et luna, huac, habito consilio, ab ecclesia

pelle, sacerdotii honore privatum. Attamen et nos A scribentes præfato duci, evocatorias prænominato Virgilio mittimus litteras, ut nobis præsentatus, et subtili indagazione requisitus, si erroneus fuerit iuventus, canonicis sanctionibus condemnatur. Qui enim seminat dolores, ipsi metunt eos. Sic enim scriptum est : *Perversæ cogitationes separant a Deo : probata autem virtus corripit insipientes (Sap. 1)*. Pro Sidonio autem supradicto et Virgilio presbyteris quod scripsit sanctitas tua cognovimus. Illis quidem, ut condecabat, scripsimus comminando : tuæ autem fraternitati plus credulitas quam illis admittitur. Si autem placuerit Domino, vita comite, sedi apostolicæ eos missis apostolicis litteris, ut prælatum est, evocamus. Docuisti enim eos, et non susceperunt, et factum in illis sicut scriptum est : *Sapientiam B qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Arenam, et salem, et massam ferri facilius est portare, quam hominem imprudentem, et fatuum, et impium (Eccl. xxii; xvi) : quoniam qui minoratur cor le, cogitat insaniam : et vir imprudens et errans cogitat stultia*. Non ergo ad iracundiam provocetur cor tuum, frater : sed in patientia tua ubi tales repereris admone, obsecra, argue, iucepa, ut convertantur ab errore ad viam veritatis : et si conversi fuerint, salvasti animam eorum ; si vero in duritia permanserint, mercedem ministerii tui non perdes. Illos autem juxta vocem Apostoli (*II Tim. ii*) devota. Alia denique scriptura tuæ fraternitatis continebat quod jam olim de Agrippina civitate scripsisti, C quod Franci non perseveraverunt in verbo quod promiserunt, et nunc moratur tua fraternitas in civitate Moguntina. Petisti autem ut cum nostro consulto, superveniente tibi senectute, et plena dierum ætate, atque imbecillitate corporis, si invenire poteris alium, in eandem sedem, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Tu vero, charissime, legatus et missus es, ut fuisti, sedis apostolicæ. Nos vero, adjutore Deo, consilium præberemus tuæ reverendæ sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium factore Christo, sedem quam obtines sanctæ Moguntinæ Ecclesiæ nequaquam relinquant : ut impleatur dominicum in te præceptum : *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x)*. Sin vero, si Dominus dederit juxta tuam petitionem hominem D perfectum, qui possit sollicitudinem habere et curam pro salute animarum, pro tui persona illum ordinabilis episcopum, eritque in Evangelio tibi creditus, et ministerio Christi portando in omni loco requirens et confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum et Redemptorem nostrum, ut sacris interventionibus sanctæ suæ genitricis semper virginis Mariæ dominæ nostræ, et beatorum principum apostolorum Petri et

^a Nulla est hujus epistolæ subscriptio quæ annum doceat. Sed enim in manuscriptis postponatur concilio Romano, et ex Ragenfredi Rothomagensis episcopi nomine constet, aliquanto post obitum Grimonis, de quo in superioribus epistolis actum est, scriptam fuisse, facile assentior Itaronto, qui Christi 749 scriptam putat, cum altera Zachariæ ad Bonifa-

Pauli, orantem pro nobis fraternam sanctitatem tuam sospitem et incolumem conservare dignetur. Deus te incolumem custodiat, reverentissime et sanctissime frater. Data Kalendis Maii, imperante domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno pacifico imperatore, anno *xxix*, post consulatum ejus anno *vii*, indictione *i*.

EPISTOLA XII

ZACHARIÆ PAPÆ AD DIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

^a *Laudat illorum inter se et cum Ecclesia Romana conjunctionem, hortaturque ut ministeris suis constantiter insistant cum Bonifacio archiepiscopo, sedis apostolicæ vicario.*

Dilectissimo [*Al. dilectissimis*] nobis Reginfrido Rothomagensi episcopo, Raimberto Amabiensi episcopo, Deodato Bellovacensi episcopo, Eliseo Noviomensi episcopo, Fulcario Tungrensi episcopo, ^b David Spironensi episcopo, Ætherio Tarranensi episcopo, Trewardo Cameracensi episcopo, Burchardo Wirzburgeni episcopo, Genebaudo Laudunensi episcopo, Romano Meldensi episcopo, Agilulfo Coloniensi episcopo, Heddo Strasburgensi episcopo, et cæteris amantissimis coepiscopis, presbyteris etiam et diaconis, cunctisque orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis apostolicam doctrinam tenentibus, Zacharias divina gratia præditus, apostolicæ sedis pontifex, servas autem servorum Dei, in Domino salutem dicit.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti, et Domino Jesu Christo unico Filio ejus, et Spiritui sancto, qui vestra omnium corda inflammare dignatus est per infusam a se gratiam, ut in unitate fidei, et vinculo pacis ambuletis, et sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, et abundans gratia pacis et charitatis, ut sitis unum corpus spiritualis matris vestræ sanctæ catholicæ et apostolicæ Dei Ecclesiæ, in qua Deo auctore, quamvis tanto fastigio viribus longe impares, præsumus, implentes illud propheticum dictum : *Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum (Psalm. cxxxiii)*. Etenim et si pro itineris longitudine corpore simus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis præsentés, habentes vos in visceribus nostris, et assidus orantes ut Deus et Dominus noster Jesus Christus multo amplius confirmet corda vestra, et corroboret in exhortatione Evangelii in ministerio quo fungimini, ut credita vobis plebs vestris admonitionibus, adjutore Deo, a diabolica fraude liberata, salva persistat, vosque mereamini de eorum animabus in diem Christi apportare lucrum. Scriptum quippe est : *Filii sapientiæ Ecclesiæ justorum, et notis earum obedientia et charitas (Eccl. iii)*. *Obsecro ergo vos, charissimi mihi, ut digni ambuletis vocatione que*

clium per Burchardum missa. Quare eo potius transferenda est. SIMONS.

^b *David Spironensi. A Spira Nemetum, que Spiracia ab eodem Zacharia dicitur in epistola 13. Male autem Corisopitensi legebatur, et mox Æthario Conomanensi, pro Tarranensi, seu Morinensi. SIMONS.*

vocati estis, ut decet sanctos, cum multa patientia, et supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis et charitatis : quia finis præcepti charitas est, de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta (1 Tim. 1). Gaudeo in vobis, eharissimi, quoniam fides vestra et unitas erga nos pretiosa est et manifesta, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad favorem [Ed. Rom., ad fautorem] et magistrum vestrum a Deo constitutum beatum apostolorum principem Petrum bonissima voluntate conversi estis. Laudabilis fides vestra et bona fama, quoniam id ipsum sapitis quod oportet sapere. Et nunc Deo cooperante est aggregata sanctitas vestra nostræ societati in uno pastoralis ovili; et est nobis unus pastor qui a pastore pastorum Domino Deo et Salvatore nostro Jesu Christo princeps apostolorum et noster doctor est institutus. Habetis itaque nostra vice ad confirmandum dilectionem vestram, et collaborandum vobis in Evangelium Christi sanctissimum ac reverentissimum Bonifacium fratrem nostrum archiepiscopum, apostolicæ sedis legatum, et nostram præsentantem vicem. Sit ergo constantia vestra adversus contentiones eorum qui adversa sapiunt, et non quæ Dei sunt : et erit fortior petra constantia vestra, sicut est scriptum : *Ne timueritis ex eis, neque timeamini a facie eorum qui corpus occidunt, animam vero non possunt occidere. Quod autem in ore [Ed. R., aure] auditis, prædicate in lumine, illum timentes, qui potest animam et corpus occidere et mittere in gehennam (Matth. x). Fratres mei, in carne ambulantes non secundum carnem militemus. Arma enim militiæ nostræ non carnalia, sed potentia sunt Deo, ad destructionem munitionum inimici, consilia salubria impendentes [Ed. R., consilia destruentes], et omnem impietatem extollentem se adversus scientiam Dei destruentes, et in captivitatem redigentes omnem intellectum, et omnem cogitationem in obsequium Christo perducentes (11 Cor. x). De cætero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. (Ephes. vi). Pax vobis multa, et gratia a Deo et Domino nostro Jesu Christo ministretur. Amplectimur et osculamur, ac si præsentem, charitatem vestram in unitate spiritus, in vinculo pacis et charitatis Christi. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi nobis.*

EPISTOLA XIII

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Respondet ad epistolam Bonifacii, et ad varias ejus questiones, quas per Lullum proposuerat.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Benedictus Deus Pater Domini nostri Jesu Christi, qui dispersa congregat, et congregata conservat, augereque fidem et fiduciam servis suis ad prædicandum verbum Evangelii Jesu Christi Domini nostri, cum eodem Patre, in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum : ipsi gloria et laus qui adiutor et protector est in se credentibus. Ipse enim dixit : *Qui credit in me, vita vivet, et non morietur*

A (Joan. xi) : quoniam ego sum via, veritas, et vita (Ibid. xiv). Laudamus et superexaltamus sanctum nomen ejus, læti et gaudentes per horum gerulos, et sanctæ fraternitatis tuæ litteris allatis superstitem in hac vita, et in Domino te valere cognoscetes, petentes immensam Dei nostri divinitatem ut ad prædicandum multo amplius Evangelii atque sanctæ fidei ejus sacramentum, longævum te servet, suaque protectione te muniat, et ab adversantium insidiis pie miserando custodiat. Suggestit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus, quod prædecessor noster beatæ memoriæ Gregorius, hujus sanctæ sedis apostolicæ præsul, dum ad prædicandum verbum Evangelii tuam misisset fraternitatem in Germaniæ partibus, et gentibus illis paganis, ab eo te esse commonitum, ita ut orthodoxos episcopos, presbyteros, vel quoscunque reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos, amplius confirmares, et eis communicares quod et factum est : si quos vero seductores episcopos, aut pseudopresbyteros, vel quoscunque a recto fidei tramite deviantes reperisses, nulla tibi cum eis esset communio; quod te Deo solatiante usque ad præsens spiritaliter servasse confessus es : vel si omnino, propter principalem et humanum favorem gentis Francorum, dum ad eos accessisses corporaliter abstinere non valuisti, cogente necessitate Ecclesiarum Dei; attamen in eorum concilio et consensu communionis anima tua non est coinquinata. Itaque propter hoc quod cum eis conversatus es, non consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimentum coram Deo. Te enim prædicante si obedirent, salvæ essent; sin autem in iniquitate sua permanerent, ipsi perirent. Tu autem, juxta prophetæ dictum, *salvasi animam tuam (Ezech. xxxv)*. De episcopis autem et pallis Francorum scripsisti, quod juxta promissionem suam nondum quod dixerant impleverunt. Qui si impleverint juxta verbum suum, habebunt ex eo laudem; sin vero aliter egerint, ipsi videbunt. Nos enim, divina gratia largiente, quod gratis accepimus gratis damus. Tua quidem propter hoc benigna voluntas a nobis suscepta est. Igitur et hoc petisti, monasterium in vastissima solitudine, et in medio gentium quibus prædicas constitutum et a te fundatum, atque in honore Salvatoris Dei nostri dedicatum, ubi etiam et monachos sub regula beati Benedicti degere ordinasti, hoc, inquam, venerabile monasterium petisti privilegio sedis apostolicæ muniri. Quod votis tui acquiescentes ordinavimus juxta petitionem et desiderium tuum. Congruit enim divini ministerii prædicatorem optimumque ministrum ad desiderata pertingere, et coeptum bonum opus in finem usque perducere, sicut scriptum in dominico præcepto : *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x)*. Et : *Beatus servus ille, quem cum veneris dominus, invenerit sic facientem; etenim super omnia bona sua constituet eum (Matth. xxiv)*. Interea prædictus tuus gerulus Lullus, cum cæteris suis concomitantibus, quæ injuncta fuerant a tua sancta fraternitate,

tam in verbo quam in scripto, omnia liquidius suggerentes innotuerunt, de quibus tam in verbo quam in scripto responsum dantes, tuæ remisimus fraternitati. Continebant enim capitula in pitacio ab eis porrecto, quæ inferius annexa sunt, de quibus flagitasti a nobis quæ recipienda, vel quæ respuenda sunt. In primis de volatilibus, id est de graculis, et corniculis, atque ciconiis, quæ omnino cavendæ sunt ab esu Christianorum : etiam et fibri, atque lepores, et equi silvatici multo amplius evitandi. Attamen, sanctissime frater, de omnibus Scripturis sacris bene compertus es. De igne autem paschali quod inquisisti, a sanctis præcæ Patribus, ex quo per Dei et Domini nostri Jesu Christi gratiam, et pretioso sanguine ejus Ecclesia dedicata est, quinta feria Paschæ, dum sacrum chrisma consecratur, tres lampades magnæ capacitatis, ex diversis candelis ecclesiæ oleo collecto, in secretiori ecclesiæ loco ad figuram interioris tabernaculi insistente, indeficienter cum multa diligentia ardebunt, ita ut oleum ipsum sufficere possit usque ad tertium diem. De quibus candelis sabbato sancto pro sacri fontis baptismate sumptus ignis per sacerdotem renovabitur. De crystallis autem, ut asseruisti, nullam habemus traditionem. De his qui regio morbo vexantur inquisisti, sive homines, sive equi sint, quid faciendum sit de illis. Si homines ex nativitate, aut genere, hujus morbi sunt, hi extra civitatem commanere debent, ad eleemosynam vero accipiendam a populo non devitari. Si autem contigerit magnum vel parvum non nativitate, sed superveniente ægritudine vexari, non est projiciendus, sed, si possibile est, curandus. Attamen in ecclesia, dum ad communionem venerit, post omnium impletionem [*Fort.*, suppletionem] erit ingressurus ad participandum munus. Equi vero, qui præfato morbo fuerint inquinati, si curari non valuerint, in puteis et foveis projiciendi sunt, ne ejusdem morbi contagione cæteri coinquinentur. De animalibus autem quæ a furentibus, id est rabidis, lupis et canibus fuerint lacerata, oportet ea a cæteris separari, ne per furentes et mordentes cætera coinquinentur. Quod si pauca sunt, ut supra diximus, in foveas projicienda sunt. Nam et hoc inquisivit fraternitas tua, si liceat sanctimonialibus feminis, quemadmodum viris, sibi invicem pedes abluere, tam in cœna Domini, quamque in aliis diebus. Hoc dominicum præceptum est, quod qui per fidem impleverit, habebit ex eo laudem. Etenim viri et mulieres unum Dominum habemus qui in cœlis est. Pro benedictionibus autem quas faciunt Galli, ut nosti, frater, multis vitiis variantur. Nam non ex apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam hoc operantur, sibi ipsis damnationem adhibentes dum scriptum est : *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod evangeli-*

^a Milo is est cui, pulso sancto Rigoberto, episcopatum Rhemensem concesserat Marcellus. Flodoardus, lib. xi, cap. 2 : *Carolus Rigobertum episcopatu destituit, et cuidam Miloni sola tonsura clerico, qui*

atum est, anathema sit (Gal. i). Regulam catholicæ traditionis suscepisti, frater amatissime; sic omnibus prædica, omnesque doce, sicut a sancta Romana, cui Deo auctore deservimus, accepisti Ecclesia. Inquisisti etiam et hoc, si ante tricesimum annum liceat sacerdotem ordinari. Bonum et congruum est, charissime frater, si fieri et inveniri potest, ut protractæ ætatis et boni testimonii viri, juxta sacrorum canonum instituta, ordinentur sacerdotes. Si autem minime reperiuntur, et necessitas exposcit, a viginti quinque annis et supra levitæ et sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continetur. De Milone ^a autem, et similibus ejusmodi, qui Ecclesiis Dei plurimum nocent, ut a tali opere nefario recedant, juxta Apostoli vocem, *opportune, importune, prædica (II Tim. iii)*. Si acquieverint admonitionibus tuis, salvabunt animas suas; sin vero, ipsi peribunt obvoluti in peccatis suis; tu autem, qui recte prædicas, non perdes mercedem tuam. Nam et hoc inquisisti, post quantum temporis debet lardum comedi. Nobis a Patribus constitutum pro hoc non est. Tibi autem petenti consilium præbemus, quod non oporteat illud mandati priusquam fumo sicceat, aut igne coquatur. Si vero libet ut incoctum manducetur, post paschalem festivitatem erit manducandum. Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti, qui puginator et fornicator existit, atque res Ecclesiæ post degradationem sibi vindicare nititur, hic omnino ac detestabiliter respuendus est : *Quæ enim portio fideli cum infideli? aut quæ communicatio Christi ad Belial (II Cor. xv)?* Hunc et sanctorum Patrum traditiones et sanctorum canonum instituta condemnaverunt. De ordinatione etiam presbyterorum et diaconorum, cogente necessitate et paupertate rogantium non legitimis temporibus et diebus a te promoveri, te offensionem incurrisse insinuasti. Dicimus autem tibi, frater, ut bene nosti, quod sacri canones docent aptis temporibus sacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod a te propter zelum fidei actum est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulamus. De censu autem Ecclesiarum, id est solidum de casata suscipe et nullam habeas hæsitacionem, dum ex eo poteris eleemosynam tribuere, ac in Christi pauperes parti, et opus perficere sanctorum Ecclesiarum juxta canonum instituta. Si quos vero presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, et antea criminalibus causis obvoluti, celantes peccatum suum ordinati sunt, postmodum vero manifestata est eorum iniqua actio; hos sacerdotali habitu privatos penitentiae submitte. Non enim odit Deus peccantem et confidentem, sed peccantem et negantem. Nam et hoc flagitasti a nobis, si liceat persecutionem paganorum fugere, an non. Et pro hoc, frater, salutare consilium damus. Si fieri potest, et locum inveniatis, iusta ad prædicandum illis; si autem supportare non va-

secum processerat ad bellum, dedit episcopatum. De eodem Milone iterum agens inferius, hæc ipsa etiam Zachariæ verba commemorat. SIMON.

lueris eorum persecutionem, habes præceptum do-
 A tibi cathedralem Ecclesiam vel successoribus tuis
 nicum (*Matth. xx*), ut in aliam ingrediaris civi-
 tatem. Nam et hoc inquisisti quid flendum sit de
 excommunicato episcopo, et apostolicam auctori-
 tatem negligente. Hic detestabilis est coram Deo et
 hominibus, cui condemnato incondemnatus non com-
 municabit. Ipsi enim condemnabuntur in die iræ,
 et revelationis Domini et Salvatoris nostri Jesu
 Christi, cum sederit ad iudicandum genus huma-
 num, sicut scriptum est: *Superbis ego resistam,*
dicit Dominus (Jacob. iv). Etenim de Sclavis Chri-
 stiānorum terram inhabitantibus, si oporteat cen-
 sum accipere, interrogasti. Hoc quidem consilio non
 indiget, dum rei causa est manifesta. Si enim sine
 tributo sederint, ipsam quandoque propriam sibi
 vindicabunt terram. Si vero tributum dederint, no-
 B runt dominatorem ipsam terram habere. Nam et hoc
 flagitasti a nobis, sanctissime frater, in sacri cano-
 nis celebratione quot in locis cruces fieri debeant,
 ut tuæ significemus sanctitati. Votis autem tui cle-
 menter inclinati, in rotulo dato Lul religioso presby-
 tero tuo, per loca signa sanctæ crucis quanta fieri
 debeant infiximus. Illis autem ita se habentibus,
 Domini deprecamur clementiam, licet peccatores, ut
 suo te muniat et confortet auxilio, nosque annuat
 prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuntia.
 Deus te incolumem custodiat, reverentissime frater.
 Data xi Nonas Novembris, imperante domino piissi-
 mo Augusto Constantino, a Deo coronato magno
 imperatore, anno xxxii, post consulatum ejus an-
 no xi, indictione 5.

EPISTOLA XIV.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Moguntinæ sedis in metropolim erectio.

Reverentissimo et sanctissimo fratri Bonifacio
 coepiscopo Zacharias servus servorum Dei.

Qualiter Dominus Deus noster sanctæ Ecclesiæ
 propitiatus sit, et laboribus sanctissimæ fraternitatis
 tuæ cooperator exstitit, per singula edicere longum
 est; tamen ut hæc quæ objicimus confirmemus, quæ
 ex parte te narrante perspeximus, enarramus. Igitur
 dum in Germania provincia tua fraterna sanctitas
 ad prædicandum fuisset directa a sanctæ recordatio-
 nis prædecessore nostro domno Gregorio papa, et
 post inchoatum opus, et aliqua ex parte spiritaliter
 ædificatum, Romam reversus, ab eo episcopus ordi-
 natus, et illi ad prædicandum denuo remissus es, et
 laborasti Deo prævio nunc usque per annos xv in
 eadem prædicatione, ex quo episcopatum suscepisti.
 Sed et in provincia Francorum nostra vice concilium
 egisti, et juxta canonum instituta, Deo eis annuente,
 omnes flexi sunt obedire. Et dum in his piis operi-
 bus occupata esset tua fraternitas, nuncusque cath-
 edralem sedem minime sibi vindicavit. At vero ubi
 Deus prædicationem tuam auxit, obtinere voluisti ut

^b *Epistola ad Griphonem.* Exstat inter epistolas
 Bonifacii num. 16. Griphonis autem, ejusque cum
 Pippino fratre disidi, meminere per hos annos
 annales tum Pithœani, tum alii, qui post Caroli
 Magni Vitam ab Eginharto scriptam editi sunt sine

confirmare debeamus, juxta eorundem filiorum
 Francorum petitionem. Et ideo beati Petri apo-
 stoli auctoritate sancimus, ut supradicta Ecclesia
 Moguntina perpetuis temporibus tibi et successoribus
 tuis in metropolim sit confirmata; habens sub
 se has quinque civitates, id est Tungris, Coloniam,
 Wormatiam, Spiraciam, et Trectis, et omnes Ger-
 manicæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædi-
 cationem Christi lumen agnoscere fecit. His a nobis
 definitis, per hujus confirmationis paginam, in tua
 ecclesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione
 conservandum esse mandamus. Bene valete. Data
 pridie Nonas Novembris imperante domno piissimo
 Augusto Constantino magno imperatore anno xxxii,
 post consulatum ejus anno xi, indictione 5.

EPISTOLA XV.

ZACHARIÆ PAPÆ AD BONIFACIUM ARCHIEPISCOPUM.

Privilegium monasterii Fuldensis.

Zacharias papa Bonifacio episcopo, et per eum
 in monasterio ab eo constructo successoris abbatibus
 in perpetuum.

Quoniam semper sunt concedenda quæ rationabilibus
 congruunt desideriis, oportet ut devotio conditoris
 piæ constructionis oraculo in privilegiis præstandis mi-
 nime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, quatenus
 monasterium Salvatoris a te constructum, situm
 in loco qui vocatur Buchonia, [*Edit. Rom. Bothonia*]
 erga ripam fluminis Fuldæ, privilegii sedis apostolicæ
 infullis decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ,
 cui Deo auctore deservimus, Ecclesiæ constitutum,
 nullius alterius Ecclesiæ ditionibus submittatur. Pro
 qua re piis desideriis faventes, hac nostra auctoritate
 id quod exposcitur effectum mancipamus. Et ideo
 omnem cujuslibet Ecclesiæ sacerdotem in præfato
 monasterio ditionem quamlibet habere hac auctori-
 tate, præter sedem apostolicam, prohibemus. Ita ut
 nisi ab abbate monasterii fuerit invitatus, nec missarum
 solemnitatem ibidem quispiam præsumat omni-
 modo celebrare, ut profecto, juxta id quod subjecti
 apostolicis privilegiis consistunt, inconcusse locus
 dotatus permaneat. Constituentes per hujus decreti
 nostri paginam, atque interdicentes omnibus omnino
 cujuslibet Ecclesiæ præsulibus, vel quacunque digni-
 tate præditis personis, sub anathematis interposi-
 tione, qui hujus præsumperit præsentis constituti a
 nobis præfato monasterio indulti, quolibet modo
 existere temerator. Bene valete.

EPISTOLA XVI.

BONIFACII AD GRIPHONEM FRATREM PIPPINI MAJORIS
DOMINI.*Commendat illi clericos et monachos qui sunt in Thu-
ringia, ut eos defendat ab injuriis paganorum.*

Bonifacius servus servorum Dei Griphoni filio Caroli
 optabilem in Christo salutem.

auctoris nomine; revera autem ejusdem sunt Egin-
 harti, ut docet præfatio libelli manuscriptorum de Mira-
 culis S. Sebastiani Ludovico Pio regnante compositi.
 SIMONI.

Ohsecro et adjuro pietatem vestram, etc. (*Vide A sup. Bonifacii ep. 81.*)

• EPISTOLA XVII.

ZACHARIÆ PAPÆ AD EPISCOPOS FRANCORUM.

De concordia et pace inter Pippinum et Griphanem concilianda, et de corpore sancti Benedicti Cassinatis restituendo.

Zacharias episcopus servus servorum Dei omnibus sacerdotibus et presbyteris Francorum.

Egregius apostolus docet : *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (Rom. vii)*. Et iterum idem ipse : *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes (Gal. vi)*. In alio autem loco Scriptura testatur : *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona (Rom. x)* ! Ergo quia innotuerunt nobis Optatus religiosus abbas presbyter monasterii sancti Benedicti, et Carolomanus Doo amabilis monachus germanus filii nostri Pippini excellentissimi majoris domus, per hos religiosos Dei servos monachos, concordie et pacis sermones inter eum et Griphanem fratrem ejus misisse, ut et nos in ea ipsa admonendo dirigamus excellentiam ejus, ut ad pacis concordiam redeant, vobis propter Deum pacifico mediantibus : verum etiam et pro corpore beati Benedicti, quod furtive ablatum est a suo sepulchro, ut restituatur. In hoc opere equitatis et misericordiam libenter aures accommodantes, hortamur dilectionem ac sanctitatem vestram, ut primum omnium frater cum suo fratre ad pacis redeant unitatem, et confundatur iniquitas in medio eorum. Charitas vero Dei vobis predicantibus et ministrantibus exsuperet inter eos. Deinde et prefati B. Benedicti corpus, juxta petitionem Dei servorum monachorum, illius sublimitas, et vestra sanctitas indubie ad proprium remittat locum : ut et ipsi gaudeant de suo restituto patre, vosque perennem habeatis mercedem et laudem, pro eo quod juste operati fueritis ipsam ad suum reverti tumulum, ex quo clam titulus est. Nec enim habet sanctitas vestra quid offensionis in hoc bono opere restitutionis ejus pertimescere debeat coram Deo, dum creditur quia ad obtinendum hoc opus, ipsius suffragantibus orationibus, et voluntate prefati religiosi Dei servi sunt permoti. Bene valet.

• Haec verò descripsimus ex schedis Pithœanis, quam eadem etiam legitur apud Androvaldum lib. 1 de Miraculis sancti Benedicti, cap. 15. Sed alieno loco eam recitat, Zachariæ et Stephani tempora confundens ; Optati præterea nomen omittit, abbatis Casinensis, cujus meminuit Stephanus papa sub finem epistolæ 8 ad Pippinum in Codice Carolino, ad quem etiam existat Bonifacii epistola num. 106 : *Reverentissimo fratri, imo dilectissimo consecrati, Optato abbati, et universæ sanctæ congregationi, sub cura illius regularis vitæ normam custodienti, Bonifacius.*

• Videtur supposititia hæc epistola. Annus enim primus Constantini Augusti Nonis Martii convenit quidem in Christi annum 742 ; sed xi Kal. Aprilis, quo die concilium dicitur celebratum, ad annum Christi superiorem pertinet, quo tempore nondum Zacharias pontifex Romanus erat, et Leo Isaurus adhuc vivebat. Præterea dicit pontifex accepisse se a Clemente ab eodem archiepiscopo misso, a concussione gentium

EPISTOLA XVIII.

BONIFACII ARCHIEPISCOPI AD ZACHARIAM PAPAN PER LULLUM PRESBYTERUM MISSA.

Exponit quomodo in iis se gesserit quæ Gregorius II papa ipsi præceperat, et de monasterio Fuldensi quod construxerat.

Reverentissimo patri dilectissimo domino, etc. Zachariæ, Bonifacius exiguus servus vester, etc.

Paternæ pietatis vestræ sanctitatem, etc. (*Vide sup. Bonifacii ep. 75.*)

• EPISTOLA XIX.

ZACHARIÆ PAPÆ AD AUSTRORBERTUM ARCHIEPISCOPIUM VIENNENSEM.

Mittit exemplar synodi Romæ celebratæ xi Kal. Aprilis, ac rescribit quid agendum sit de episcopis per pecuniam ordinatis.

Zacharias servus servorum Dei reverentissimo fratri Austroberto sanctæ Ecclesiæ Viennensis archiepiscopo.

Venit ad nos presbyter Clemens missus a sanctitate vestra, referens a concussione gentium turbatas Ecclesias provincie vestræ. Unde et nos valde tristes effecti sumus. Sed quid sanctitas vestra de talibus miratur, cum omnia prædicta a Domino in Evangelio cognoscat ? Abundabit, inquit, iniquitas et refrigescet charitas multorum (*Matth. xiv*). Nam et Longobardi, quorum sævitia ubique crevit, ita nostros fines devastant, sicut de rege Babylonie propheta dicit : *Exossaverunt nos (Jer. l)*. Consideremus Dei justa judicia et contabescamus iniquitatibus nostris. Cæterum xi Kalendas Aprilis synodum Romæ fecimus, cujus exemplar dilectus presbyter noster vestræ sanctitati portabit. De episcopis vero per pecuniam ordinatis hoc vobis rescribimus, ut si utiles sint, pro tali facto severissime corrigantur, non tamen penitus deficiantur a suo ordine, donec quo se per quod illicite in tanto ordine ab eis commissum est. Deinceps tamen videat vestra prudentia, ne talis hæresis in provincia vestra locum habeat. Dalmaticam usibus vestris misimus, ut quia Ecclesia vestra ab hac sede doctrinam fidei percepit, morem habitus sacerdotalis ab ista etiam percipiat decorem honoris. Data Nonas Martii Constantini Augusti anno imperii primo.

• *turbatas Ecclesias provincie Viennensis, quod nonnisi de irruptione Saracenorum anno 739 in Gallias facta intelligi potest : post eum enim annum Ecclesia Viennensis devastata non fuit. Tertio aut pontifex : Longobardi, quorum sævitia ubique crevit, et ita fines nostros devastant, ut sicut de rege Babylonis propheta dicit, exossaverunt nos (Jerem. l) ; quæ repugnant iis quæ habet Anastasius in Vita Zachariæ papæ, ubi accurate narrat quæ prioribus annis ejusdem pontificis cum Luitprando rege Longobardorum gesta sunt. Denique Willicarius Austroberto successit, ut testatur Ado Viennensis ætate vi, qui addit tam Viennensem quam Lugdunensem provincias aliquot annis sine episcopis fuisse. Quare cum Willicarius ante an. 742 monachum inducit, Zacharias papa an. 742 Austroberto ejus decessori ante Willicarii præsulatum demortuo scribere non potuit, et hoc anno pluribusque aliis Ecclesia Viennensis episcopo viduata fuit.*

AD SEQUEMTEM EPISTOLAM ADMONITIO.

Quam hic subdo Zachariæ Romani pontificis epistolam, omnes quidem conciliorum collectores dederunt, sed nemo integram. Ante Labbeum unicum tantum ejus fragmentum prodierat, desumptum ex can. Pytæcium 30, q. 4. Alterum e manuscripto Codice idem Labbeus adjecit. Ego tertium fragmentum profero cum variantibus non spernendis. Hæc omnia suppeditavit velus ille Codex Burchardiani decreti, quo sæpe utiliter in hoc opere usus sum. Quanquam non ex Burchardo desumpta sunt hæc, sed ex eo qui additamenta quædam huic nostro Codici de suo adjecit. Nec sane inutilem operam me Ecclesiæ præstitisse credo integriorem exhibendo epistolam Zachariæ ad Theodorum Ticinensem, quippe quæ celebris est apud veteres, nam ad illam provocat Nicolaus I in Responsis suis ad Bulgaros, c. 39, sicut etiam idem Nicolaus in epistola sua ad Carolum Moguntinum, quam epistolam vide apud Labbeum in Veneta editione, tom. IX, pag. 1269.

EPISTOLA XX.

ZACHARIÆ PAPÆ AD THEODORUM EPISCOPUM TURINENSEM. Non licere filium in matrimonium ducere illam quam pater de sacro fonte baptismatis suscepit.

Zacharias episcopus servus servorum Dei reverentissimo ac sanctissimo Fratri Theodoro episcopo Ecclesiæ Ticinensis.

Pytæcium ^a nobis tua reverenda ^b fraternitas obtulit, per quod nobis sciscitare curasti, si liceat filium, cujus pater alterius filiam ex sacro baptismate suscepit ^c, id est spiritualem patrem ejusdem patris filiam ^d, quod dici crudole est, in matrimonium suscipere, quod apud te enormiter reserasti ^e contigisse. Sed bene tua fraternitas compertum habet quid Dominus per Moysen præcipiat dicens: *Turpitudinem patris tui non revelabis* (Levit. xviii, 7); filia enim patris tui turpitudine tua est ^f. Turpitudinem enim non revelari dicitur, dum a propria consanguinitate præcipitur abstinere ^g. Multo magis dicitur a spiritali patris nostri filia omnino, omni occasione aut argumento seposito sub nimia detestatione cavere nos convenit, ne ira divini examinis ^h incidat, si quis tale facinore mixtus minime restrinxerit frena ⁱ luxuriæ. Unde et omnes cavendæ sunt talis sceleris commixtiones ^k, ne incautus in æternum pereat. Sed is (sic) qui hujus

^a Can. Pytæcium 30, q. 3.

^b Edit., Veneranda.

^c Ed., habet susceptura.

^d Ed., ejusdem patris filium.

^e Ed., asseruisti.

^f Ed., Turpitudinem patris, etc. Turpitudinem sororis tuæ non revelabis. Filia enim prius his est. Turpitudine enim patris tui, et turpitudine sororis tuæ, turpitudine tua est. Turpitudinem, etc.

A perniciosæ temeritatis ^l, animæ suæ salutem despiciens, impiissimo se commisit matrimonio per omnia tua fraternitas studeat separare, et pœnitentiæ dignæ submittere, quatenus ab æterna eruitis damnatione animas eorum lucreris, ipso præstante Domino et Salvatore nostro Jesu Christo.

De filiis autem, qui ex eis nati esse probantur requisisti si liceat eos conjugio copulari, an non. Sed hi cur prohibeantur a conjugio, aut pro hujusmodi pœnitentiæ agere compellantur? Dum ex hoc absque condemnatione esse probentur; quia non pater pro filio, nec filius pro patre sustinebit tormenta, dicente Domino per prophetam: *Anima patris, anima filii mea est* ^m; *anima quæ peccaverit, illa punietur* (Ezech. xviii, 4).

B Sed hæc, frater charissime, dixisse sufficiat. Cave autem te ne aliter agere subjectis concedas, ne a recto tramite inveniariis deviare ⁿ, sed magis apostolicam sedis nostræ præcepta omnino assequi elabora, quatenus inoffense ante omnium conditorem Dominum Deum nostrum, dum ad judicandum venerit, consistere merearis, ac dicere: *Eccæ ego, et pueri, quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam* (Joan. xii). Et ab ipso audias dicente: *Euge, serve bone* (Matth. xxv), et reliqua.

De illo vero capitulo, quod nobis insinuasti, in qua debeat generatione de propria cognatione conjugi, quod alii sibi vindicare volunt hoc quod a sancto Gregorio directum apud gentem Anglorum observandum usque in quartam progeniem. Sed ipse pater ut rudibus et noviter ad Christum venientibus leviam quædam imposuit, ne si graviora imposuisset, duriter ferrent et dura gens omnia quæ suscepissent penitus abjicerent. Nos autem volumus ut non populus tibi commissus, sicut qui noviter Christum susceperunt, debeat observare; sed sicut qui in sancta catholica sunt a cunabulis nutriti Ecclesia, ut dum utique se de propria cognoverunt cognatione, modis omnibus abstineant, sicut hoc sancta Dei catholica et apostolica tenet et prædicat Romana Ecclesia.

^g In Edit. deest usque ad: omni occasione, etc.

^h Ed., hominis.

ⁱ Ed., venam.

^j Huc usque Gratian.

^k Edita addunt: Durissime restringi cogatur.

^l Ed. addunt auctor.

^m Edita: Anima patris mea est, anima filii mea est.

ⁿ Hic desinunt Edita, reliqua ex Ms. supplentur.

ZACHARIÆ PAPÆ DECRETA

Ex Gratiano, et aliis.

ADMONITIO.

Nescio quo fato acciderit ut cum nonnulla Zachariæ papæ decreta in collectionem suam transfuderit Gratianus, ea omnia Labbeus neglexerit. Cujus omissionis cum nullam idoneam causam reperire potuimus, ideo tantum casu præteritis, hic supplenda censui, præstare ratus ut superflua potius nonnulla dare, quam necessaria omittere videar: cum præsertim integrum habeam

pontificis hujus decretum, ex ms. Cod. Pistoriensis producendum. Quanquam vero injuria ejus qui librum compegi ita erasum est in Codice, ut litteræ plures interdum desint, diligentia tamen viri docti et in vetustis scripturis legendis exercitatissimi Josephi Boralli Pistoriensis sacerdotis, amici mei, ita difficultates omnes superatas sunt, ut integrum sermo exhiberi potuerit. MANSI.

I.

Concubuisti cum sorore uxoris tuæ; si fecisti, neutram habes; et si illa quæ uxor tua fuerit conscia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in Domino, cui velit. Tu autem et adultera sine spe conjugii permaneatis, et quandiu vixeritis, juxta præceptum sacerdotis pœnitentiam agite.

II.

Non oportet filiam quam de sacro fonte susceperit, aliquando viro suo in matrimonium tradere, quia divina sententia germani esse inveniuntur. Si quis tali facinore commixtus minime restrinxerit frenam luxuriæ, ab Ecclesia catholica abominabitur. Sed si conversus fuerit, post separationem septem annis pœnitentiam gerat. Conscii simul cum auctore sit ista conditio; id est, simul cum cooperatoribus et consentientibus pœniteat.

III.

De gradibus propinquitatis, super quibus parvitatem meam vobis consulere placuit, quæ ego cum omnibus orthodoxæ fidei cultoribus sentio, ratum duxi paucis absolvere. Ab his omnino dissentio qui perverse parentelæ successiones supputantes gradum diducunt. Denuo duos constituunt, ac pro hoc primum gradum secundum; secundum vero tertium efficiunt; neque ex parte seriem generationum corrumpunt,

* Vetusta manus in meo Lucensi Codice addit supra lineam hæc verba: *post mortem tuam. MANSI.*

A cum arborem, quæ de parentela compingitur, ab ipsis abscissam conspiciamus, corpus, ut ita dicam, truncatum suis artibus videatur. Igitur parentelæ gradus a nobis taliter computatur. Siquidem ego et frater meus una generatio sumus, primum gradum facimus nulloque gradu distamus: rursus filius, et fratris mei filii secunda generatio sunt, ac gradum secundum faciunt, nec a se gradu aliquo separantur; atque ad hunc modum cæteræ successiones numerandæ sunt. Porro autem de affinitate, quam dicitis parentelam esse, quæ ad virum ex parte uxoris, seu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet, manifestissima ratio est, quia si secundum divinam sententiam ego et uxor mea una caro sumus, profecto mihi et illi mea suæque parentela propinquitatis una efficitur. Quocirca ego et soror uxoris meæ in uno et proximo gradu erimus; filia vero ejus secundo gradu; neptis vero tertio; eoque modo utrinque in cæteris agendum est successionebus. Uxorem vero propinqui mei, cujuscunque gradus sit, ita me oportet attendere, quem admodum ipsius quoque gradus in aliqua femina propriæ propinquitatis sit. Quod nimirum uxori meæ de propinquare suarum viris, et cunctis generationis gradibus convenit observare. Qui vero aliorum sentiunt, antichristi sunt.

ANNO DOMINI DCCLII.

STEPHANUS II

ROMANUS PONTIFEX.

NOTITIA HISTORICA IN STEPHANUM PAPAM II.

(Lib. Pontific. ex var. edd.)

* Stephanus II, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit annos quinque, dies viginti octo. Hic

C post patris sui transitum parvus derelictus in venerabili cubiculo Lateranensi pro doctrina apostolicæ

VARIORUM NOTÆ.

* 1. *Stephanus.* Duodecimo die post obitum Zachariæ, vigesima septima Martii, anno Domini septingentesimo quinquagesimo secundo, electus est Stephanus Secundus. BIN. et LABBE.

— 2. *Stephanus.* Deposito in Vaticana basilica sancto pontifice Zacharia Idibus Martii anno 752, vacavit sedes dies duodecim, ita unanimi consensu Codd. omnibus et catalogis docentibus (præter Colbertinos, quorum sex de interpontificio silent, septimus una die illud anget). Et sane totidem excurrunt usque ad diem 26 prædicti mensis, qua Stephanum successore esse ordinatum constat, tum ex tempore illius sedis annor. v, dior. xxix, et habent catalogi Lucensis et tres Colbertini, cum Codd. Freher'ano primo, Regio, Mazarino, Thuano, et tribus Ambrosianis uno minus die numerantibus cæteris Codd.; tum ex die depositionis plerumque consignata vi Kalendas Maii, sive 26 Aprilis, iud. 10, quæ an-

num indicat 757, cum vulgato, tametsi unus diei, et etiam bidui discrimen in aliquot Codd. occurrat. Quibus recte procedentibus, ut etiam Pagius affirmat, ad an. 757, num. 1, necesse est ut quæ duo mihi reliqua feci ad hunc pontificem observanda adversus eundem Pagium, ordinationes nempe Romanorum pontificum non posse disjungi a Dominicis diebus, et epocham restitutæ libertatis ordinationum debere constitui anno 684, paulo enucleatius expediam. — Ad primum quod spectat, ipsa interpontificii xii dierum analysis palam facit quod Dominici dies solemnioribus quibusque festis præferantur, et dicebam ad Joan. VI. Et, ne inutiliter immorer verbis, tertio depositionis die post Zachariam, clerus populusque de more sibi eligunt quemdam Stephanum, ait Anastasius, dieque ipsa electionis, 17 Martii, fer. 6, in Lateranensem patriarchium mittunt, sive inthronizant, quod idem esse jam ostendi in Zacharia. Bidue-